

1—6 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 1 mars

Sid.

Svar på fråga av herr Hilding ang. objektivitet och allsidighet i bildningsförbundens politiska informations- och studieverksamhet	3
--	---

Tisdagen den 5 mars

Interpellation av herr Jonasson om en kanalled Vänersborg—Uddevalla	6
---	---

Onsdagen den 6 mars

Anslag under andra huvudtiteln:

Inrättande vid statsrådsberedningen av en befattning som presssekreterare	9
Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m. ..	10
Om förkortning av tiden för uppsägning av medel å skogskonto, m. m.	22
Om ökat lekmannainflytande vid domstolarna	26
Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna	29
Sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid	37
Om obligatorisk avsättning i samband med skogsavverkning av medel för skogsvårdande åtgärder	44
Om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land	45
Interpellation av herr Svanström om ersättning av statliga medel för skada till följd av militära övningar	49

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
Onsdagen den 6 mars	
Statsutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifterna inom justitiedepartementets verksamhetsområde	9
— nr 33, ang. fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag (handelsdepartementet)	22
— nr 34, ang. anslag till byggnadsarbeten vid Chalmers tekniska högskola	22
— nr 35, ang. frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan	22
Bevillningsutskottets betänkande nr 5, ang. vissa ändringar i förordningen om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto	22
— nr 6, om tullfrihet för ortopediska artiklar m. m.	26
Första lagutskottets utlåtande nr 4, om ökat lekmannainflytande vid domstolarna	26
— nr 5, ang. utformningen av brottsbalkens stadgande om djurplågeri, m. m.	29
Andra lagutskottets utlåtande nr 2, om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna	29
— nr 8, om rätt för svenska medborgare att åtnjuta tilläggspension för i annat nordiskt land förvärvad inkomst	37
— nr 10, om viss ändring i sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid	37
Tredje lagutskottets utlåtande nr 6, om obligatorisk avsättning i samband med skogsavverkning av medel för skogsvårdande åtgärder	44
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, om avveckling av städernas auktionsmonopol	45
— nr 2, om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land	45

Fredagen den 1 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 22 nästlidne februari.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 74, till Konungen i anledning av väckt motion angående de årliga mantalsuppgifterna.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 80, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Ang. objektivitet och allsidighet i bildningsförbundens politiska informations- och studieverksamhet

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Hilding* till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställt följande fråga: »Har herr statsrådet uppmärksammat den studieresa till Östberlin, som planerats inom Gävleborgs läns bildningsförbund, och anser herr statsrådet, att bestämmelserna för statsbidrag till bildningsorganisationerna tillfredsställande garanterar det krav på objektivitet och allsidighet i den politiska informations- och studieverksamheten, vilket bör vara en naturlig förutsättning för samhällets direkta eller indirekta medverkan också då det är fråga om studieresor till andra länder i bildningsförbundens egen regi?»

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet **EDENMAN**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att

vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr *Hilding* har frågat, om jag uppmärksammat den studieresa till Östberlin, som planerats inom Gävleborgs läns bildningsförbund och om jag anser, att bestämmelserna för statsbidrag till bildningsorganisationerna tillfredsställande garanterar det krav på objektivitet och allsidighet i den politiska informations- och studieverksamheten, vilket bör vara en naturlig förutsättning för samhällets direkta eller indirekta medverkan också då det är fråga om studieresor till andra länder i bildningsförbundens egen regi.

Med anledning av herr *Hildings* frågor vill jag svara följande. Genom uppgifter och kommentarer i pressen har jag uppmärksammat, att den ifrågavarande studieresan planeras.

Under arbetet med den proposition rörande stödet till folkbildningsarbetet, som i dagarna förelagts riksdagen, har jag haft anledning att också överväga reglerna för att säkra frihet, allsidighet och objektivitet i studiearbetet. Dessa överväganden har föranlett mig att i några avseenden förorda en ökad frihet och ett ökat ansvar för dem som ägnar sig åt fritt och frivilligt studiearbete. Enligt min uppfattning är således bestämmelserna rörande kraven på objektivitet och allsidighet i studiearbetet tillfredsställande.

Beträffande den av herr *Hilding* avsedda resan har jag inhämtat, att meningen är att den under hösten skall följas av en liknande resa för samma deltagare till Västberlin. Vidare vill jag meddela, att skolöverstyrelsen enligt fast praxis inte medger statsbidrag till folkbildningskurser, som förlägges utom riket. Då denna praxis emellertid inte torde ha med objektiviteten i studiearbetet att göra, skulle jag, herr talman, i anslutning till herr *Hildings* fråga, som avser det spörsmålet, vilja göra en re-

Ang. objektivitet och allsidighet i bildningsförbundens politiska informations- och studieverksamhet.

flexion. Finns det verkligen anledning för oss, som företräder en demokrati, att börja hysa oro eller resa kritik om vuxna medborgare i vårt land tar initiativet att resa till Östberlin i syfte att öka sina förutsättningar att leda andras studier kring ett brännande världspolitiskt problem? Vi ifrågasätter enligt min mening värdet och pålitligheten hos våra egna frihetsprinciper, om vi fränkänner medborgarna förmåga att självständigt och kritiskt bedöma även annan information än sådan som tillhandahålles av våra egna skilda medier.

Herr HILDING (fp)

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret.

Det som föranledde min fråga var ju att ett bildningsförbund för någon tid sedan skickade ut en inbjudan till deltagande i en studieresa till Berlin. Resan skulle äga rum i mitten av mars. Programmet för resan, såsom det presenterades i denna inbjudan, upptog emellertid endast besök och kontakter i Östberlin, och därför kunde det sättas i fråga om inte berlinfrågan skulle komma att bli ensidigt belyst. Det hör ju till det statsunderstödda folkbildningsarbetets mest värdefulla drag att där alltid funnits en stark vilja till allsidig belysning av de ämnen som studeras — bestämmelser om detta finns ju också i statsbidragskungörelsen. Därför var det här arrangemanget överraskande och blev också på olika håll kritiserat.

Det har i det sammanhanget kommit fram att bildningsförbundet på olika sätt avser att komplettera de informationer och erfarenheter som den här resan kan ge. Bland annat skall man i höst, som också statsrådet upplyser i sitt svar, anordna en ny resa till Berlin — denna gång till Västberlin och med samma deltagare. Därmed finns det, som jag ser det, också utsikter till att deltagarna i resan skall få en allsidig orientering. Man kan bara hoppas att det också skall gå att genomföra båda studieresorna enligt planerna.

Den här berlinresan är ju ett exempel på att folkbildningsförbunden finner nya verksamhetsformer, och kanske skall det visa sig att det är ett framgångsrikt sätt att få flera människor att delta i bildningsarbetet. Alla som vill se sig om i världen är väl inte lockade av de rekreations- och nöjesresor som resebyråerna kan erbjuda. Men även vid sådana här studieresor är det, som jag ser det, värdefullt att man eftersträvar allsidighet och ägnar omsorg åt studieplanernas uppläggning på samma sätt som sker när kurser anordnas i hemorten. Indirekt är ju också folkbildningskurser utomlands statsunderstödda eftersom folkbildningsförbundens tjänstemän betalas med statsmedel och det är de som får svara för resornas genomförande.

Kravet på allsidighet tycker jag gör sig starkt gällande just i fallet Berlin, som är en av världspolitikens brännpunkter och en skärningspunkt mellan demokrati i västerländsk mening och ett totalitärt utformat styrelseskick. Skall man studera Berlin bör man göra det på båda sidor om muren.

Liksom herr statsrådet har jag det största förtroende för dem som är syselsatta i folkbildningsarbetet. Jag kan dock inte förstå annat än att de blir ännu bättre skickade att leda studiearbetet i t. ex. studiecirklar i världspolitikens dagsfrågor om de, såsom det visat sig vara fallet vid den nu aktuella resan, får tillfälle till att inhämta informationer och erfarenheter från olika håll.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 oktober 1939 (nr 727) om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 44, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64;

nr 46, med förslag till lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) m. m.;

nr 47, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av atomansvarighetslagen den 3 juni 1960 (nr 246) samt lag om ersättning för skada i följd av atomfartygs drift;

nr 48, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 2 av anvisningarna till 30 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

nr 50, angående upplåtelse av mark för ett internationellt studenthem, m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom justitiedepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåren 1962/63 och 1963/64 till byggnadsarbeten vid Chalmers tekniska högskola; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto; samt

nr 6, i anledning av väckta motioner om tullfrihet för ortopediska artiklar m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om ökat lekmannainflytande vid domstolarna; samt

nr 5, i anledning av väckt motion angående utformningen av brottsbalkens stadgande om djurplågeri, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna;

nr 8, i anledning av väckt motion om rätt för svenska medborgare att åtnjuta tilläggs pension för i annat nordiskt land förvärvat inkomst; samt

nr 10, i anledning av väckt motion om viss ändring i sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid;

tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av motioner om obligatorisk avsättning i samband med skogsavverkning av medel för skogsvårdande åtgärder; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner om avveckling av städernas auktionsmonopol; samt

nr 2, i anledning av väckta motioner om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.13.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 5 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidne februari.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 79, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 81, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 44, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 46, med förslag till lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) m. m.; ävensom

nr 47, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av atomansvarighetslagen den 3 juni 1960 (nr 246) samt lag om ersättning för skada i följd av atomfartygs drift.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 48, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 2 av anvisningarna till 30 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående upplåtelse av mark för ett internationellt studenthem, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 2 och 33—35, bevillningsutskottets betänkanden nr 5 och 6, första lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5, andra lagutskottets utlåtanden nr 2, 8 och 10, tredje lagutskottets utlåtande nr 6 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

Anmäldes och bordlades

dels Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade skrivelse nr 42, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling;

dels ock Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner:

nr 49, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1963/64, m. m.;

nr 51, med förslag till lag om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, m. m.; och

nr 55, angående ersättning till ledamot av allmänt kyrkomöte.

Interpellation om en kanalled Vänersborg—Uddevalla

Herr JONASSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! En ny kanal mellan Vänersborg och Uddevalla är ett projekt som länge diskuterats. 1957 års Vänerkommitté, bestående av representanter för länsstyrelser, landsting, kommuner och företag inom vänerområdet, fann vid sin prövning av frågan, att kanalen skulle kunna byggas för en kostnad av omkring 350 milj. kronor. För närva-

Interpellation om en kanalled Vänersborg—Uddevalla

rande utreds frågan om Uddevallaleden liksom den därmed nära sammanhängande frågan om fördjupning av Göta kanal mellan Vättern och Vänern av kanaltrafikutredningen, som enligt riks-dagsberättelsen inte skulle bli färdig med sitt förslag under innevarande år.

Vänerområdet har en expanderande exportindustri, som för sin konkurrensförmåga är beroende av de låga fraktkostnader som den direkta fartygstrafiken erbjuder. Vänerregionen svarar exempelvis för omkring fjärdedelen av landets totala produktion av trävaror, massa och papper. För skogsindustrierna och andra industrier liksom också för jordbruket med dess transporter av gödningsämnen och spannmål m. m. och för den civila förbrukningen av eldningsolja, bensin, kol och koks är det av största ekonomiska betydelse, att fartygsförbindelserna ut till havet blir så rationellt ordnade som möjligt.

Genom Trollhätte-Götaälvsleden transporteras nu omkring 80 procent av vänerindustriens totala export och import. Den sammanlagda mängden upp- och nedgående gods har de senaste åren överskridit 3 milj. ton per år. En fortsatt industriell utveckling kommer emellertid att öka transportvolymen, så att Trollhätteleden blir otillräcklig. Vid en kalkylerad produktions- och konsumtionsökning av 3 procent årligen beräknas Trollhätteledens trafikkapacitet, som uppskattas till 4 å 4,5 milj. lastton per år, vara överskriden på 1970-talet.

Ett annat angeläget krav är att vattenleden ut till västerhavet göres tillgänglig för större tonnage än nu. Det gäller särskilt bulklasterna av malm, kol, salt o. s. v. samt den stora oljeimporten. Om Vänern bleve öppen för tankfartyg på upp till 5 000 å 6 000 ton skulle oljan kunna skeppas direkt från raffinaderierna och depåerna vid Nordsjön och Östersjön till vänerhamnarna utan fördyrande omlastning. En större kanalled skulle även möjliggöra direkta förbindelser med transoceaniska hamnar, varigenom nu nödvändiga dyrbara omlastningar av export- och importgods i andra hamnar skulle kunna undvikas.

Någon breddning eller fördjupning av Trollhätteleden, så att tillräcklig trafikkapacitet uppnås, torde ej vara möjlig. Ett avgörande hinder synes vara de stora riskerna för skredkatastrofer i Götaälvdalen. Surte- och Götaskreden under 1950-talet medförde mycket stora skador. Götaälvskommittén har i sitt i fjol avgivna betänkande föreslagit vissa förstärkningsarbeten men dock inte ansett sig kunna garantera, att riskerna för skredkatastrofer i framtiden skulle kunna elimineras. Trollhätte-Götaälvsleden synes sålunda knappast kunna utbyggas till större trafikkapacitet än för närvarande. Detta innebär otvivelaktigt en negativ lokaliseringsfaktor, som hämmar näringslivets utveckling i vänerområdet. I Värmland t. ex. har vi redan nu fått befolkningsminskning. Därtill kommer att nuvarande möjligheter till fartygsförbindelser med västerhavet måste anses otillfredsställande även ur försvarsberedskapssynpunkt.

Slutsatsen synes därför böra bli att projektet med Uddevallaleden bör förverkligas snarast möjligt. I denna sträckning, som i avstånd utgör endast omkring tredjedelen av Götaälvsleden, kan en kanal byggas med tillfredsställande djup och kapacitet och utan de rasrisker, som är förenade med Trollhätteleden.

Kanaltrafikutredningens undersökningar beträffande Uddevallaleden gäller den trafikekonomiska sidan. Därutöver är givetvis ett visst tekniskt utredningsarbete nödvändigt, innan projektet kan börja förverkligas. I direktiven till kanaltrafikutredningen framhölls, att det tekniska utredningsarbetet för Uddevallaleden inte borde ske, förrän Götaälvskommittén fullföljt sina utredningar. Götaälvskommittén framlade sitt betänkande i fjol.

Då såsom framhållits en ökad trafikkapacitet för fartygsförbindelser mellan Vänern och västerhavet inom relativt snar framtid kommer att erfordras och man måste räkna med att byggandet av en ny kanalled kommer att ta flera år i anspråk, synes det mig angeläget, att såväl de trafikekonomiska som de tekniska

Interpellation om en kanalled Vänersborg—Uddevalla

undersökningarna angående Uddevallaleden genomföres så skyndsamt som möjligt. Ett ytterligare skäl för ett sådant påskyndande av planeringen är att projektet bör tillmätas stor betydelse som beredskapsarbete, om konjunkturdämpningen fortsätter och vänerområdet får en ökad arbetslöshet.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att påskynda undersökningarna angående en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla och därefter skyndsamt lägga fram förslag om kanalledens byggande?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 583, av herrar *Hilding* och *Nyman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående ökat stöd till föreläsning- och studiecirkelverksamhet m. m.;

nr 584, av herr *Nyman m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående ökat stöd till föreläsning- och studiecirkelverksamhet m. m.;

nr 585, av herr *Olsson, Ernst, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående ökat stöd till föreläsning- och studiecirkelverksamhet m. m.;

nr 586, av herr *Wirmark m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående ökat stöd till föreläsning- och studiecirkelverksamhet m. m.;

nr 587, av herr *Enarsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 37, med förslag till namnlag m. m.;

nr 588, av herr *Schött* och fröken *Ljungberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 37, med förslag till namnlag m. m.;

nr 589, av herrar *Holmberg* och *Wallmark*, i anledning av bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning angående Tumba pappersbruks framtida ställning; samt

nr 590, av herr *Virgin m. fl.*, i anledning av bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning angående Tumba pappersbruks framtida ställning.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.11.

In fidem

Fritz af Petersens

Onsdagen den 6 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 42, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 20 innevarande månad företaga val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dem.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 49, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1963/64, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 51, med förslag till lag om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående ersättning till ledamot av allmänt kyrkomöte.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 583—586 till statsutskottet,

motionerna nr 587 och 588 till behandling av lagutskott samt

motionerna nr 589 och 590 till bankoutskottet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom justitiedepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Ang. inrättande vid statsrådsberedningen av en befattning som pressekreterare

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statsrådsberedningen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1963 föreslagit, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statsrådsberedningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Statsrådsberedningen: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 811 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att medel skulle anvisas för anställande vid statsrådsberedningen av en pressekreterare jämte biträdespersonal.

I en inom andra kammaren av herrar *von Friesen* och *Braconier* väckt motion (II: 269) hade förordats ett uttalande från riksdagens sida rörande syftet med den nyss nämnda medelsanvisningen.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statsrådsberedningen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1963 föreslagit;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statsrådsberedningen,

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

Punkten 21

c) till Statsrådsberedningen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 811 000 kronor;

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

II. att motionen II:269 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för häradsrätterna, som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 3 januari 1963 föreslagit, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Häradsrätterna: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 33 158 000 kronor.

Vid punkten hade avgivits ett särskilt yttrande av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Kajser*, *Staxäng* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungkile och *Turesson*, vilka anfört följande:

»Vi utgår från att i instruktion för pressekreteraren kommer att fastslås, vad denne i sin verksamhet såsom statlig tjänsteman har att iaktta då det gäller att avgränsa upplysningar beträffande regeringens och regeringschefens arbete från upplysningar rörande den partipolitiska verksamhet regeringspartiets ledare utövar i denna sin egenskap.»

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Gränsdragningen mellan en tjänstemans uppgifter då det gäller upplysning rörande regeringens och regeringschefens arbete och upplysning rörande den partipolitiska verksamhet som regeringspartiets ledare utövar i denna sin egenskap är inte så lätt att göra. En regerings politik måste på många punkter bli ett uttryck för vad det parti som innehar regeringsmakten vill och önskar. En gränslinje bör emellertid uppdragas; rent allmänt sett bör det inte vara tillåtet att statens offentliga medel brukas för ett partis räkning. I motion II: 269 har i detta avseende praktiska exempel anförts på aktuella problem som förevarit. Ett yttrande från riksdagens sida på sätt som i det särskilda yttrandet föreslagits är därför motiverat.

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Palm m. fl.* (I: 351) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindahl m. fl.* (II: 404), i vilka hemställdes, att riksdagen i första hand i samband med behandlingen av förevarande huvudtitel till Svea hovrätt måtte anslå 294 084 kronor för erforderliga personalförstärkningar och tjänsteförändringar vid sex stockholmsdomsagor, i andra hand i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t till 1964 års riksdag ville vidtaga åtgärder i motionernas syfte, därest icke medel för avarbetning av balansen av mål och ärenden vid berörda domsagor redan under innevarande budgetår kunde ställas till Svea hovrätts förfogande;

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 414) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson i Norderön m. fl.* (II: 503), i vilka anhållits, att riksdagen måtte för personalförstärkningar eller andra upp- rustningsåtgärder vid rikets domsagor under budgetåret 1963/64 anvisa — utöver i statsverkspropositionen yrkade belopp — ett förslagsanslag å 200 000

Punkterna 2—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

kronor att ställas till vederbörande departementschefs förfogande för avhjälpan-
pande av rådande missförhållanden på
inskrivningsväsendets område enligt i
motionerna anförda grunder, samt att
riksdagen måtte i skrivelse till Kungl.
Maj:t hemställa om en utredning i syfte
att rationalisera inskrivningsväsendet.

Utskottet hade i den nu föredragna
punkten på återopade grunder hem-
ställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till
Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag
å motionerna I: 351 och II: 404 ävensom
I: 414 och II: 503, samtliga motioner så-
vitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga
de ändringar i personalförteckningen
för häradsrätterna, som föranleddes av
vad departementschefen i statsrådspro-
tokollet över justitiedepartementets ären-
den för den 3 januari 1963 föreslagit;

b) godkänna under punkten införd av-
löningsstat för häradsrätterna, att till-
lämpas tills vidare från och med bud-
getåret 1963/64;

c) till Häradsrätterna: Avlöningar för
budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsan-
slag av 33 158 000 kronor;

II. att motionerna I: 351 och II: 404,
såvitt desamma avsåge skrivelse till
Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd;

III. att i motionerna I: 414 och II: 503
framfört yrkande om utredning i syfte
att rationalisera inskrivningsväsendet
icke måtte föranleda någon riksdagens
åtgärd.

Reservation hade anförts, utom av an-
nan, av fru *Wallentheim* och fru *Lewén-
Eliasson*, vilka ansett, att utskottet bort
tillstyrka i motionerna I: 351 och II: 404
framförda yrkanden om ytterligare me-
delsanvisning och att därför utskottets
yttrande i viss del bort hava den lydelse,
reservationen visade, samt utskottet
bort under mom. I b och c hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av
Kungl. Maj:ts förslag ävensom motioner-
na I: 351 och II: 404 samt I: 414 och II:

503, samtliga motioner såvitt nu vore i
fråga,

b) godkänna i reservationen införd av-
löningsstat för häradsrätterna, att tilläm-
pas tills vidare från och med budgetåret
1963/64;

c) till Häradsrätterna: Avlöningar för
budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsan-
slag av 33 452 000 kronor.

Fru *WALLENTHEIM* (s):

Herr talman! Med nära nog en natur-
krafts styrka stiger befolkningssiffrorna
i Stockholms län. Från 1959 till 1960 öka-
de befolkningen med 14 000 personer.
1961 blev länsborna 25 000 flera. Enligt
preliminära befolkningssiffror för 1962
ökade folkmängden i hela landet med
42 000 personer — hälften föll inom
Stockholms län.

Någon motsvarighet till denna befolk-
ningsökning har aldrig förut förekom-
mit i landet. Detta är ju ingen temporär
företeelse. Kurvan kommer med all sä-
kerhet att stiga brant även i fortsättning-
en, i varje fall under den tid som man
kan överblicka. Tyngdpunkten ligger gi-
vetvis inom Storstockholmsregionen.

Vilket enormt tryck detta befolknings-
tillflöde medför i fråga om exempelvis
bostadsbyggande, vägar och andra tra-
fikförhållanden, skolväsen, ordnings-
och rättsväsen, måste ju vara uppenbart
för alla. Hur man skall klara människor-
nas många olika tvingande behov —
evad det ankommer på det allmänna —
beror inte bara på länsbornas egna in-
satser, resurser och vilja. Det är också
en fråga om resurser och effektivitet
inom de statliga verksamheter av vilkas
planering, reglering och beslut primär-
och länskommunala åtgärder är beroen-
de.

Dagens debattämne har givit mig en
anledning att inledningsvis sätta strål-
kastarna på befolkningssituationen i
Stockholms län. Därmed blottar jag na-
turligtvis ingenting nytt för någon, men
jag — och, vågar jag tro, mina riksdags-
kolleger på länsbänken — har nog den
meningen att de många följderna av den-
na befolkningsexpansion och deras

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

spärrverkan i fråga om många av regeringens och riksdagens intentioner inte till fullo har uppmärksammats av alla. Att våra bekymmersamma problem kan på ett rimligt sätt bemästras kan knappast anses vara enbart ett länsintresse, utan det berör enligt min mening i flera vitala avseenden hela landet. Vi måste med tillförsikt kunna förvänta att på alla de områden inom den statliga sektorn, där arbetsbalanserna allvarligt överskrider normala marginaler, vårt kraftiga befolkningstillskott leder till en påtaglig och stödande observans från statsmakternas sida.

I motion nr 351 i denna kammare och nr 404 i andra kammaren har vi från Stockholms län pekat på en mycket besvärande flaskhals. Antalet mål och ärenden vid Stockholms domsagor har under de senare åren ökat kraftigt. Ett i förhållande till häradshövdingarnas framställningar starkt nedprutat förslag till personalförstärkningar från Svea hovrätt har departementschefen inte ansett sig kunna annat än till en liten del godtaga.

Hovrättens förslag baseras på förhållandena under 1961. Statistiska siffror avseende 1962 visar emellertid en mycket dystrare bild, och ökningen av antalet brottmål från 1961 till 1962 uppgick till 650 eller 15 procent. Balansen i sådana mål på vilka frihetsstraff kan följa var 200. Den sammanlagda balansen på icke avgjorda brottmål var den 1 januari i år 1 729. Balansen i fråga om trafikmål utgjorde vid årsskiftet 1 000. En fjärdedel av detta antal rörde mål angående rattfylleri eller trafikonykterhet. Av övriga brottmål låg 535 kvar i december.

Väntetiderna är långa. Vid hälften av Stockholmsdomsagorna var väntetiden för brottmål, från det de kom in tills huvudförhandling ägde rum, i höstas mellan två och fem månader. För övriga mål var väntetiden mellan sex och sju månader, i en del fall tio månader. För trafikonykterhets- och rattfyllerimål var den genomsnittliga väntetiden ett halvt år och för övriga trafikmål tio månader eller mer. Då inte heller polisen och åkla-

garmyndigheten hinner undan, händer det ibland att trafiksyndare inte lagföres förrän ett eller två år efter förseelsen. Tittar man på tvistemålen, finner man att balansen den 1 januari totalt var 677. Hälften av målen rörde hemskillnad, äktenskapsskillnad och faderskapsmål. Där var väntetiden fem å sex veckor, innan målet kom upp till första inställetse.

Alla de uppgifter som jag här har tillåtit mig att referera visar enligt min mening klart och tydligt att personalresurserna är otillräckliga och att, i de många fall där vittnesbevisning förekommer, de långa tidsintervallerna mellan brott och dom på det allvarligaste beskär domstolens möjligheter att utreda omständigheterna och fastställa skuldfrågan.

I många sammanhang har i detta hus och utanför enstämmigt och med skärpa framhållits det viktiga i att påföljden på ett brott kommer så snabbt som möjligt. Därför har man ju också infört en del specialregler för militära mål, för häktade och för ungdomsbrottslingar under 18 år. Att också andra åtalade får ett skyndsamt processuellt förfarande som snabbast möjligt leder fram till en dom är ur rättvisesynpunkt oeftergivligt. Långa intervaller mellan brott och påföljd innebär svåra påfrestningar, ibland av ödesdigert slag, för såväl målsägare som åtalade och även andra av målet berörda parter.

Det händer alltför ofta att en nedbrytande brottsutveckling fortsätter under den långa väntetiden. Det händer ju också som bekant att ett domslut långt efter gärningen kan på ett ganska olyckligt sätt avbryta en begynnande resocialisering.

Till de verkligt ömtåliga ärendena hör familjerättsmålen. Innan ett hemskillnadsmål ropas på kan med nuvarande regler inte ens en svårt alkoholiserad make exempelvis tvingas att lämna hemmet. Någon större fantasi behöver man ju inte ha för att förstå vad dessa veckor kan innebära av svår nervpress, kanske risker för hustru och barn. Från rättshjälpsanstalten i länet har uppgi-

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

vits att i många sådana här familjerättsmål förtvivalde människor ringer och bönfaller advokaten att skynda på domstolen. Inskrivningsärendets stora betydelse för fastighetsbildning och kreditgivning skall jag inte orda om. I länet har ärenden rörande inteckningar och gravationsbevis ökat med 3 000 respektive 4 000 på ett år. Väntetiden var i en domsaga nära nog fördubblad. Väntetiden för dessa ärenden uppgick sålunda i december till mellan sex och sju veckor. Enligt gällande förordning skall sådana ärenden vara expedierade inom 14 dagar. Om så oundgängligen är av nöden, säger lagtexten, kan i undantagsfall uppskov få förekomma. När i praktiken så långa väntetider regelmässigt förekommer, i varje fall vid tre av Stockholms domsagor, så är detta klart ett förhållande som står i strid mot ett uttryckligt stadgande. Väntetiderna i detta sammanhang betyder ju för många människor förutom omak och osäkerhet ofta betydande ränteförluster och ibland även förluster av leveransrabatter då t. ex. ett beviljat statslån inte kan utanordnas till en egnahemsägare förrän vederbörande kan förete nödvändiga handlingar.

Sådana handlingar kan inte expedieras förrän beslut införts i fastighetsboken. Lagberedningen har i förslaget till jordabalk föreslagit att sådan införelse i fastighetsboken skall ske inom en vecka. Det är alltså klart och tydligt att förhållandena vid Stockholmsdomsagorna påkallar extraordinära insatser. Massvis med telefonförfrågningar från oroliga och missnöjda människor leder i detta läge till en irrationell arbetsbelastning.

Flera banker har för att kunna ge sina kunder ett underhandsbesked i dessa frågor avdelat folk som ur fastighetsböckerna gör behövliga anteckningar.

I likhet med JO finner jag det en aning genant att folk skall behöva göra det. Det rör sig dock om funktioner som författningsmässigt åvilar domsagorna. En sak är för övrigt påfallande, nämligen att fastighetsböckerna genom eftersläpning inte visar det aktuella rättsläget i dessa betydelsefulla sammanhang.

Svårigheterna rörande inskrivningsavdelningarna är ju inte nya. Förhållandena påtalades i JO:s ämbetsberättelse 1958 och 1960 och i starka ordalag också i år. När departementschefen inte heller i år har ansett sig kunna gå med på Svea hovrätts begäran om personalökning, har vi med tanke på justitieministerns interpellationssvar den 13 april i fjol rörande denna fråga konstaterat den saken med en viss förvåning och besvikelse. I svaret talades om redan vidtagna personalförstärkningar och om ytterligare medel som skulle ställas till Svea hovrätts förfogande för ändamålet. Det är naturligtvis glädjande, och jag har ingen anledning annat än att med tillfredsställelse konstatera att departementschefen vid många olika tillfällen gjort insatser för att komma Svea hovrätt till hjälp, tyvärr dock inte heller enligt min uppfattning i den omfattning eller på de speciella punkter som jag har ansett vara motiverat.

Decembersiffrorna visar också att de vidtagna åtgärderna inte lett till den åsyftade förbättringen. Förhållandet är faktiskt det motsatta. Jag skulle vilja citera några rader ur detta interpellationssvar: »Jag anser mig emellertid kunna utgå ifrån att hovrätterna — var och en inom sitt område — följer den fortsatta utvecklingen och till Kungl. Maj:t gör de framställningar om ytterligare åtgärder som kan befinnas påkallade.» Det kan väl ändå knappast förvåna om detta har uppfattats som ett löfte.

Den personalpolitik som man uppenbarligen följer är att huvudsakligen rekrytera arbetshjälp med anlitan av medelsreserven. Utskottet erinrar om att denna medelsreserv innevarande år uppräknats med 800 000 kronor och att ytterligare 725 000 kronor medgetts för nästa år. Det skall väl då emellertid påpekas att av dessa belopp 250 000 kronor i år och 130 000 kronor nästa år skall disponeras för att träffa beslut rörande stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende.

För övrigt återstår bara fyra månader av innevarande budgetår, och man kan väl anta att en hel del av dessa

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

pengar redan förbrukats. Det är troligt att det finns ett rationaliseringsutrymme även vid domstolarna. Jag vet att översyn pågår i samarbete mellan statskontoret och hovrätterna rörande arbetsrutin, kontorstekniska hjälpmedel etc. Enligt vad jag inhämtat kan effekten av detta arbete bara till en mindre del påverka arbetssituationen vid Stockholmsdomsagorna, och ingen har väl heller trott något annat.

Personalförstärkningar vid dessa domsagor av en helt annan storleksordning än hittills är enligt vår mening nödvändig, om arbetsbalansen skall kunna återställas, om den alltfört växande arbetsmängden skall kunna klaras av och domstolarna skall kunna stå beredda 1965 att tillämpa den nya brottsbalken, till vilken vi alla knyter så stora förhoppningar.

Njugheten i fråga om inrättandet av ordinarie tjänster, där behovet är klart permanent, kan, om man därtill lägger den betydande övertid som arbetsmängden kräver, inte ge Stockholmsdomsagorna någon god konkurrenskraft på marknaden. Bättre befodringsmöjligheter och lönesättningar för icke rättsutbildad personal har antytts som möjliga utvägar. Det kanske finns anledning att titta närmare på den sidan. Utan att veta någonting om anledningen har jag emellertid i JO:s berättelse observerat ett uttalande om att en expeditionstid av fjorton dagar för inskrivningsärenden endast i tre av fyra rådhusrätter överskridits och aldrig mer än en vecka och att Stockholms rådhusrätt icke haft kännning av rekryteringsbekymmer och andra svårigheter som Stockholmsdomsagorna tydligen haft att kämpa emot. Man frågar sig naturligtvis vad anledningen kan vara till att läget är så olika.

Det har upplysts mig att man som läget nu är vid Stockholmsdomsagorna tvingas att i huvudsak ta fram allvarigare, ofta tidskrävande mål och låta mera lätt dömda stå över. För samtliga Stockholmsdomsagor synes också gälla att man behandlar andra brottmål med förtur framför trafikmålen.

Frågan om förtursordning vid domstolarna aktualiserades i en motion vid 1959

års riksdag. Mot en sådan förtursordning reste 1951 års rättegångskommitté bestämda invändningar. Så gjorde också första lagutskottet.

Herr talman! Att jag så länge motiverat min reservation till statsutskottets i sak positiva avslagsyrkande beror på att jag har känt ett starkt behov av att försöka här i kammaren klarlägga ett länsbekymmer, sammanhängande med befolkningsutvecklingen, ett bekymmer som för övrigt är högst allvarligt också för många andra domsagor, men som både departementschefen och utskottet ägnat bara ett fåtal rader.

Eftersläpningen rörande brottmål, tvistemål och inskrivningsärenden är naturligtvis lika olycklig och allvarlig var den än förekommer. Min plädering för ökade personalresurser är därför giltig för alla hårt arbetsbelastade domsagor. Att jag självklart inte är ute efter favörer för Stockholmsdomsagornas del på bekostnad av andra rubbar emellertid på intet sätt det faktum att befolkningsströmmen alldeles markant går till Stockholms län och att svårigheterna därför där framstår i alldeles särskilt bjärt belysning. I detta som i andra sammanhang måste resurserna först förstärkas där behovet är störst, genom personalförökningar, genom tillfälliga personalflyttningar, genom utnyttjande av pensionerade jurister eller genom anvisande av andra tänkbara utvägar.

Reservanterna har frångått motionens kläm. Ehuru vi för vår del anser att flera ordinarie tjänster bör inrättas för att en verklig förbättring av läget skall åstadkommas, har vi dock ansett att i nuläget en uppräknig av för departementschefen tillgängliga medel måhända vore en snabbare väg att hjälpa upp situationen. Vi föreslår därför att det i motionen begärda beloppet, 294 000 kronor, måtte tillföras medelsreserven. Ett bifall till detta reservanternas yrkande skulle då följdriktigt innebära att större resurser än som annars vore möjligt stod till buds för att lätta trycket för andra arbetsbelastade domsagor i landet.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till reservationen.

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

I detta anförande instämde herr *Nils-son, Ferdinand*, (cp).

Herr PALM (s):

Herr talman! I anslutning till vad som här i talarstolen just framhållits av reservanternas företrädare vill jag som en av undertecknarna av motion nr 351 i denna kammare understryka en del synpunkter.

Den stora arbetsbalansen vid Stockholmsdomsagorna är ju utförligt belyst såväl i motionen som av reservanternas företrädare. Om man till detta lägger vad JO anført i sin ämbetsberättelse till årets riksdag, torde väl en motionsframstöt i denna fråga inte komma oväntat från oss som på nära håll blivit bekanta med de rådande missförhållandena.

I JO:s ämbetsberättelse upptar dessa spörsmål hela fjorton sidor, och jag vill nöja mig med att citera vad JO sagt på sidan 150 i berättelsen: »Man torde därför enligt min mening böra skyndsamt undersöka möjligheterna att medelst en kraftinsats söka på kort tid bringa missförhållandena ur världen genom att organisera vad jag skulle vilja beteckna såsom en brandkårsutryckning till hjälp för de domsagor som nu belastas med tyngande balanser.» Efter att ha redovisat olika möjligheter slutar JO: »Situationen är dock sådan att det är synnerligen välmotiverat att man åtminstone gör ett försök att äntligen få ett snabbt slut på rådande missförhållanden.»

Den befolkningsförskjutning och den eftersläpning som skett är redan redovisade, och jag vill erinra om att sedan JO överlämnat sin skrivelse föreligger ett ännu aktuellare siffermaterial — som varit offentligt ungefär en månad. Detta visar att förhållandena försämrats ytterligare 1962 jämfört med 1961.

Enbart det faktum att väntetiden för en vanlig trafikförseelse vid en av dessa domsagor genomsnittligt uppgår till tio månader säger åtskilligt, och det finns exempel på fall där tiden mellan den inträffade händelsen och huvudförhandlingen överstigit ett och ett halvt år. Vad detta betyder ur rättssäkerhetssynpunkt säger sig självt. Det blir vittnen som inte

med bestämdhet kan erinra sig alla detaljer. Till detta kommer väntan på de slutliga skaderegleringarna, som dess bättre kunnat lösas genom en smidighet av försäkringsbolagen själva enligt ömsesidiga överenskommelser.

Om inte försäkringsbolagen på detta sätt inskred, skulle många drabbade, långt innan dom fallit, helt oförskyllt komma i en mycket bekymmersam ekonomisk situation.

Nu diskuteras ju en rationalisering av de enklare trafikmålen, som onekligen skulle avlasta domsagorna mycket tidsödande arbete.

Motionärerna är emellertid på det klara med att justitidepartementet fått ökade anslag, och motionen har föranlett utskottet att leverera en positiv skrivning. Men motionärerna är inte — med hänsyn till de senaste månadernas utveckling — helt tillfredsställda. Förhållandena kräver enligt vår mening kraftåtgärder på detta område. Vi är väl medvetna om att det är lätt att ställa krav på ökade utgifter, men eftersom alla nio motionärerna tillhör regeringspartiet och känner ett starkt medansvar för att budgetramen inte får sprängas, har vi visat stor återhållsamhet i själva yrkandet. Vi har kort och gott anslutit oss till Svea hovrätts yrkande om ett anslag för dessa domsagor med 294 000 kronor. Ett bifall till detta yrkande skapar inga större ekonomiska problem och betänkligheter mot att den offentliga sektorn tillföres en successiv förstärkning för att besvärande köproblemm på likartade områden skall kunna bemästras hyser emellertid inte motionärerna. Vi tror oss nämligen vara medvetna om de ekonomiska sammanhangen och är inte offer för någon diffus »kösamhällesfilosofi». Vi anser därför att man måste ta konsekvenserna av vad det kan kosta att rätta till problemen av dessa slag.

Nu kan man ju förvänta att från utskottsmajoritetens sida anføres bristen på jurister som den verkliga orsaken till problemen. Detta är onekligen ett väsentligt påpekande, men just därför har vi fäst så stort avseende vid JO:s tal om »brandkårsutryckning» och hans aktua-

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

liserande av personalöverflyttningar till de mera arbetsbelastade områdena. I en nödsituation torde väl pensionerade jurister vara ett arbetskraftstillskott, och möjligheten av en temporär överflyttning av jurister från överrätter till domsagor med stor arbetsanhopning har inte heller diskuterats i utlåtandet. Utskottet har inte tagit upp dessa frågor, och en färsk statistik på min bänk visar att man i vissa fall mänskligt sett borde ha nått den övre gränsen för vad som brukar tas ut i övertid.

Vid en av domsagorna här utanför Stockholm var det genomsnittliga övertidsarbetet under en tremånadersperiod i fjol 39 timmar i månaden. Detta betyder omräknat på ett år — om man tar bort semestermånaden och en månad för helger — att man med en sådan arbetstakt når upp till 390 övertidstimmar på ett år. Här gäller emellertid inte arbetstidslagen, men skulle den tillämpas vore det övertidsstopp efter 200 timmar, och kunde dispens sedan utverkas med ytterligare maximalt 150 timmar vore den övre gränsen nådd. I det anförda fallet vore den emellertid överskriden med stark marginal. Detta måste betyda att de lockelser som kan erbjudas från annat håll utövar en allt starkare dragningskraft i ett sådant läge — vilket också är omvitnat.

Nu pågår emellertid utredning om vårt framtida domstolsväsendes organisation, och att det är hög tid att den moderna kontorstekniken mera allmänt tas till hjälp — i den utsträckning detta är möjligt — torde vara uppenbart för alla. Motionärerna har emellertid inte kunnat avstå från sitt motionsyrkande i avvaktan på att detta utredningsarbete skall avslutas.

Om vi ser dessa frågor i vidare mening har vi också här ett av det moderna samhällets flaskhalsproblem när det gäller arbetskraftsförsörjningen. Det har funnits många exempel på detta under efterkrigstiden. När det exempelvis uppstått brist på timmermän i vissa områden inom byggnadsindustrin och när man haft att bemästra arbetskraftsproblemen i Norrland, har omflyttning av

arbetskraft rekommenderats. Den flexibla arbetsmarknadspolitiken har varit ett av medlen för att bemästra situationen, och jag vet att detta är frågor som statsutskottets ledamöter är mycket väl bekanta med — och speciellt dess tredje avdelning.

Motionärerna tror sig också ha funnit att många arbetskraftsproblem har kunnat lösas genom att vidta åtgärder för arbetskraftens rörlighet. Vi har därför även ifrågasatt om inte detta i hög grad kunde tillämpas på de i motionen berörda områdena.

Vi har närmat oss dessa frågor med all den tillbörliga respekt man rimligen kan begära. Men utskottet har inte funnit anledning att ta upp dessa synpunkter i sin skrivning. Det återstår därför endast för mig att yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Wallmark* (h).

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det är inte så ofta som det här i riksdagen förekommer debatter om anslagen till domstolarna. När det emellertid nu uppkommit en sådan debatt vill jag, trots att skillnaden mellan utskottets majoritet och reservanterna i den allmänna synen på dessa frågor inte är så stor, gärna lägga fram några synpunkter.

Först och främst vill jag särskilt understryka den stora betydelsen av att domstolarna beredes tillfälle till att arbeta så att de uppfyller gällande bestämmelser om expeditionstider och annat samt att de i övrigt inte betungas av balanser, vilkas verkningar framför allt går ut över allmänheten. Jag vill för min del i detta avseende kanske allra främst trycka på inskrivningsväsendet och vad därmed hänger samman. Man får väl anse att i och med att en expeditionstid på 14 dagar är fastställd för inskrivningsärenden — det gäller lagfarter, inteckningar och utfärdande av gravationsbevis — har statsmakterna på visst sätt gentemot allmänheten utfäst sig att tillhandahålla dessa »serviceåtgärder» inom den angivna tiden. All-

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

mänheten har en rätt att förlita sig härpå. Det spelar bl. a. en mycket stor ekonomisk roll för bostadsbyggandet, som ju är en samhällelig verksamhet, att dessa tider kan hållas. Det spelar en stor roll att lånen kan utbetalas på de tider som man räknat med. En förskjutning i fråga om fastställandet av in-teckningar och utfärdandet av gravationsbevis betyder mycket stora extrabelopp i form av räntor m. m., vilka til syvende og sidst får bäras av hyresgästerna. Många fastighetsaffärer kan löpa risk att gå om intet, om inte gravationsbevis och in-teckningar kan tillhandahållas inom den tid som förutsatts när t. ex. ett köpekon-trakt har skrivits.

När så stora eftersläpningar har upp-kommit som här har omvitnats och som tidigare preciserats i justitieombuds-mannens utredning, innebär detta enligt min mening att staten inte har kunnat infria sina förbindelser i denna del.

Vad beträffar den andra sidan av domstolarnas verksamhet, mål och ären-den, är det ju särskilt rörande brottmå-len ett direkt samhällsintresse att hindra en eftersläpning. Det är av mycket stor betydelse för straffrättskipningens verkan för bekämpande av brottslighe-ten, att sanktionerna följer så snabbt som möjligt på de begångna gärningarna. Det är sålunda ett starkt statsintres-se att några balanser inte får uppkomma på detta område.

Att anslagsfrågor rörande domstolar-na inte så ofta har aktualiserats här i riksdagen beror inte på att domstolarna varit nöjda med de tilldelade anslagen och att allt tidigare fungerat helt till be-låtenhet. Tvärtom har det förekommit ett ganska stort missnöje från domstolar-nas sida — vad beträffar häradsrätterna i stort sett ända sedan sportelsystemet avskaffades under första hälften av 1940-talet, då staten sålunda inträdde i full utsträckning som arbetsgivare för domsagopersonalen. Denna tid har gått under diskussioner med statsmakterna om organisationsformerna. Stort upplag-da organisationsutredningar har utförts. Nya rättegångsbalken har tillkommit och medfört ändrade förhållanden ur

arbetssynpunkt. Allt detta har medver-kat till att arbetsorganisationen inte har blivit slutligt uppbyggd förrän efter gan-ska lång tid. Man har avvaktat erfaren-heter från tillämpningen och de utred-ningar som framlagts. Jag vill emeller-tid för min del vitsorda att under sena-re år — t. o. m. ganska länge — har i varje fall justitiedepartementet visat stor förståelse för de krav som har fram-förts från domstolarnas sida. Däremot har det kanske varit svårare att inom finansdepartementet få gehör för de er-forderliga anslagsökningarna.

Jag skall nämna något om vad som enligt min personliga erfarenhet speci-ellt har bidragit till den nu på sista ti-den särskilt tillspetsade situationen. Längre ställde anslagsramen hinder i vä-gen för en ökning av personalen. Speci-ellt i de expanderande områdena förelåg stort behov av en förstärkning. Emel-tertill släppte för ett par år sedan den-na svårighet, men då hade i stället till-kommit sådana förhållanden på arbets-marknaden, att de löner som staten inom ramen för gällande avlöningsregle-mente och personalstater kunde erbjuda inte var tillräckliga för att i konkurrens med det privata näringslivet tillförsäkra domstolarna erforderlig arbetskraft. Det-ta har medfört efterverkningar på lång sikt till följd av att man blev tvungen att anställa arbetskraft som inte fullt fyllde de kvalifikationer som man helst hade velat kräva. Efter de senaste löneregle-ringarna har situationen bättrats — må-hända har även läget på den allmänna arbetsmarknaden ändrat sig — men det tar lång tid att reparera den situation som har uppkommit. Bland annat vill jag framhålla att en domstol som har svår balans arbetar avsevärt tyngre än om den kan handlägga ärendena löpan-de, allteftersom de inkommer. Det är så-lunda synnerligen oekonomiskt ur sta-tens synpunkt att tillåta balanser av det slag det här gäller att växa upp.

I samband med förevarande punkt i statsverkspropositionen har behandlats två motionspar. Det ena rör inskrivnings-väsendet och hänför sig till hela landet. Det andra har speciellt inriktat sig på

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

Stockholmsdomsagorna. Som framgår av vad jag redan tidigare anfört är jag av den uppfattningen att det framför allt är förhållandena inom inskrivningsväsendet som påkallar den största uppmärksamheten. Jag tror att dessa förhållanden är ungefär likartade i hela landet. Här är det huvudsakligen fråga om krav på en ökad insats av den icke rättsbildade personalen. Man kan väl också säga att det i första hand är en rent ekonomisk fråga. Åtskilliga åtgärder har vidtagits för att lösa detta problem, och jag kan för egen del nämna att i den domsaga jag har ansvaret för förelåg det för ett år sedan och ännu mot slutet av sommaren 1962 en synnerligen besvärande balans på inskrivningsavdelningen, som nu emellertid på förhållandevis kort tid har kunnat avarbetas genom ökad insats av personal.

Vad beträffar förhållandena vid Stockholmsdomsagorna har man i motioner och reservationen framför allt tryckt på situationen i fråga om handläggningen av rättegångsmålen. Belastningen är stor och balanserna är större än de borde vara, men jag tror inte att målbelastningen per domare räknat i stort sett är värre där än vad den är på många håll ute i landet. Jag tror att det ute i landet kan finnas exempel på betydligt oförmånligare proportioner mellan inkommande mål och domarnas antal.

Det är viktigt att denna balans blir avarbetad, men jag är också medveten om att det på den punkten är fråga om den erforderliga juristpersonalen, domarpersonalen. Rekryteringsproblemet är där av en mera allmän räckvidd. Det går inte där på samma vis att sätta in en snabbtryckning och avarbeta mål. Å andra sidan tror jag att domarna är beredda till en insats av stor intensitet. Det föreligger ju ingen fastslagen arbetstid. Det innebär i en dylik situation att den inte heller är begränsad uppåt. På de ställen där sådana här förhållanden förekommer tror jag att det också läggs ned mycket stort arbete på att komma till rätta med problemen.

Siffrorna rörande den förefintliga balansen vid Stockholmsdomsagorna låter

inte fullt så skrämmande på mig som de stora talen i och för sig kan ge intryck av. Vi har tidigare här i riksdagen haft diskussioner rörande balansen vid domstolarna, och det har bl. a. vid Stockholms rådhusrätt för några år sedan förelegat avsevärt svårare förhållanden än dem som nu återopas, både de genomsnittliga för Stockholmsdomsagorna och siffrorna för vissa enstaka domsagor. Detta hindrar inte att allt bör göras för att hjälpa upp situationen.

I sammanhanget vill jag också erinra om den i utskottsutlåtandet och i motionerna omnämnda utredningen genom statskontoret rörande arbetsförhållandena vid domsagorna. Jag har konfererat med dem som har hand om denna utredning och har hört att deras intryck av förhållandena både vid Stockholmsdomsagorna och ute i landet har varit att verksamheten är av en intensitet som kanske inte är vanligen förekommande vid statsverkets institutioner i övrigt. Detta innebär att personalen visar stort intresse för att komma till rätta med förhållandena men är samtidigt en förklaring till att en tillfällig eller permanent anhopning av arbetsuppgifterna inte kan bemästras inom befintliga marginaler, eftersom de redan är utnyttjade till det yttersta.

Yrkandet i reservationen går ut på en ökning av medelsreserven. Jag har som framgår av det föregående den uppfattningen, som också framkom i fru Wallentheims anförande, att den ökning av anslaget som begärs bör kunna användas fritt på alla de områden där behov av ytterligare medelsförbrukning föreligger. Det är emellertid fråga om förslagsanslag, och justitiedepartementet har haft möjligheter som även utnyttjats att för särskilda ändamål ställa extra medel till förfogande. Frågan om bifall till reservationen eller till utskottsmajoritetens hemställan är under dessa omständigheter inte av väsentlig betydelse för lösning av problemen. När jag nu kommer att rösta för bifall till reservationen så sker det i den förhoppningen att det oberoende av om riksdagen bifaller reservationen eller inte skall bli möjligt för

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

departementet att här ställa till förfo-
gande de resurser som behövs.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag har i årets statsverks-
proposition framhållit att domstolarnas
personella resurser till följd av den steg-
rande arbetsbördan successivt har ökat,
men deras allmänna organisation har in-
te förändrats. Den s. k. domstolskommit-
tén, som tillsattes för snart ett och ett
halvt år sedan, har som huvuduppgift
att företaga en allmän översyn av dom-
stolsorganisationen. Några mera avse-
värda förändringar av denna organisa-
tion kan därför inte ske nu, men rege-
ringens förslag upptar en viss förstärk-
ning av den ordinarie organisationen vid
domstolarna från och med nästa budget-
år. Tingsdomartjänster skall inrättas vid
ett antal domsagor, och personalorgani-
sationen i övrigt skall förstärkas. Dess-
utom har föreslagits att medelsreserven
under häradsrätternas avlöningsanslag,
som för i år ökades med 800 000 kronor,
för nästa budgetår skall uppräknas med
ytterligare 725 000 kronor. Därvid har
beaktats inte minst i domsagorna i stock-
holmsområdet. Det heter bl. a. i departe-
mentschefsanförandet att arbetsläget
på en del inskrivningsavdelningar inte
är tillfredsställande och att inte minst
domstolarna i stockholmsområdet måste
tillföras ökad arbetshjälp.

Förslagen har givetvis inte enbart
grundats på siffrorna för 1961 utan ock-
så på vad som kunde inhämtas om ar-
betsläget under 1962 och om den väntade
utvecklingen. Därvid har också beaktats
att det är lättare för en hovrätt att till-
godose ett ökat behov av arbetskraft hos
domsagor med kansli i samma stad som
hovrätten än hos domsagor som har
kansli på andra orter, dit flyttning av
den enskilde domaren måste ske.

I den motion, som huvudsakligen dis-
kuterats här i dag och som berör dom-
sagorna i stockholmsområdet, har det
framhållits att dessa domsagor, för att
kunna fullgöra sin funktion i samhället,
måste få en kraftig personalförstärkning.
I anledning av det vill jag framhålla att

det hösten 1962 framkom att arbetssitua-
tionen för domaravdelningarna i vissa
storstadsdomsagor hade försämrats och
att balanserna i fråga om brottmål och
tvistemål hade stigit. När det gällde ex-
peditionstiderna för inskrivningsären-
dena hade — trots de tidigare vidtagna
åtgärderna — någon större förbättring
inte inträffat.

Med hänsyn till vad som har förekom-
mit i debatten här i dag kan jag kanske
inskränka mig till en redogörelse för vad
de hittills vidtagna åtgärderna avser be-
träffande Stockholmsdomsagorna och
hur personalsituationen där ser ut.

Jag kan då nämna att för Stockholms
läns västra domsaga begärde vederbö-
rande häradshövding i somras för nästa
budgetår — alltså fr. o. m. den 1 juli 1963
— en personaluppsättning av 6 1/2 do-
mare och tingsnotarier. I den domsagan
finns redan nu 7 sådana. Han begärde
vidare 11 icke rättsbildade biträden. I
dag har vi 10 där. Häradshövdingen i
Södra Roslags domsaga begärde 16 do-
mare och tingsnotarier — i dag finns där
14. Han begärde 27 icke rättsbildade bi-
träden och har redan nu 24. I Solna dom-
saga önskades 9 domare och tingsnota-
rier — där finns i dag 9. Vidare önska-
des 8 icke rättsbildade biträden — i dag
finns där 8. Häradshövdingen i Sollentuna
och Färentuna domsaga begärde 10
domare och tingsnotarier och har i dag
12. Vidare begärde han 14 icke rättsbil-
dade biträden och har i dag 17. I Sö-
dertörns domsaga begärdes 13 domare
och tingsnotarier — där finns nu 13.
Man begärde även 20 icke rättsbildade
biträden. Där finns nu 21 1/2. Svartlösa
domsaga begärde 8 domare och tingsno-
tarier och har nu 8. Man begärde 12 icke
rättsbildade biträden och har nu 11.

Sammanfattningsvis innebär detta för
de sex Stockholmsdomsagorna, att hä-
radshövdingarna begärde 62 1/2 domare
och tingsnotarier från och med den 1 ju-
li 1963, och de har redan fyra månader
före detta datum 63 sådana. De begärde
vidare sammanlagt 92 icke rättsbildade
biträden och har i dag 91 1/2. Detta har
kunnat åstadkommas med anlitan-
de av hittills redovisade medel, och för nästa

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

budgetår har regeringen alltså begärt — och statsutskottet tillstyrkt — en ytterligare medelsreserv av 725 000 kronor.

Att vikariehjälp i så stor utsträckning har kunnat ställas till storstadsdomsagornas förfogande beror på att fiskaler från andra hovrätter än Svea hovrätt utlånats till denna hovrätt och att med hänsyn till arbetsläget en viss krympning kunnat ske av antalet ledamöter i hovrätterna och av antalet föredragande i högsta domstolen. Därjämte har antalet vattenrättssekreterare minskat.

Jag vill i detta sammanhang också påpeka att detta inte bara är en anslagsfråga utan även en fråga om tillgång till personal. Den dömande personal, som i första hand anlitas för att förstärka häradsrätterna, är hovrättsassessorer och fiskaler, och en omständighet som i allra högsta grad påverkar hovrätternas möjligheter att ställa kompetent domarpersonal till förfogande för domsagorna är den våldsamma expansion av utredningsväsendet som ägt rum under de senaste åren, inte minst på riksdagens och Nordiska rådets egna initiativ. Antalet hovrättsjurister som tjänstgjorde i kommittéer, departement och riksdagens organ var 84 år 1956. Den 1 mars i år var detta antal 121.

Jag förstår mycket väl att kommittéordförande gärna vill ha jurister som sekreterare i sina utredningar, men jag har många gånger frågat mig om det inte finns skrivkunniga jurister annat än på domarbanan. Jag vill i det sammanhanget betona att alla departement och kommittéordförande är mycket lojala och tar kontakt med justitiedepartementet när det gäller att rekrytera domarpersonal som sakkunniga eller kommittésekreterare. Vi får då i departementet möjlighet att fördela dessa bördor mellan de olika hovrätterna med beaktande av den aktuella arbetskraftssituationen. Men så är inte alltid fallet med andra allmänna organ. Låt mig nämna ett enda exempel som i allt talet om eftersläpningen på inskrivningsavdelningarna kan vara av intresse.

En morgon i december i fjol läste jag i tidningarna om den framställning justi-

tieombudsmannen gjort till regeringen beträffande inskrivningsärendena (sådana framställningar när som bekant snabbare till tidningarna än till vederbörande departementschef). Senare samma dag när jag gick igenom departementets post fann jag däri en framställning som var gjord av en inskrivningsdomare i en av Stockholmsdomsagorna. Framställningen innehöll en begäran om tjänstledighet för att tjänstgöra hos militieombudsmannen. Hade i detta fall kontakter tagits med mig hade det kanske varit möjligt att anvisa en jurist från ett mindre känsligt område än just en inskrivningsavdelning vid en Stockholmsdomsaga.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är faktiskt inte mycket att tillägga nu.

När man lyssnade på fru Wallentheim fick man intrycket, att det här var någonting väldigt stort, att rättssäkerheten var i fara, att det gällde att åstadkomma någonting mycket snabbt och att skillnaden mellan motionärer, reservanter och utskott var mycket stor. Sedan nu herr Alexanderson, som är domare i det län det här talas om, och därefter justitieministern har yttrat sig, har man väl ändå kommit till insikt om att statsutskottet har handlat rätt och att det har förmått hålla huvudet kallt i denna situation. Som herr Alexanderson sade är skillnaden mellan utskottet och reservanterna inte stor — ja, den är visserligen 294 000 kronor, men det är på ett förslagsanslag, och vi vet alla att förslagsanslag kan överskridas.

Vi inom utskottet har varit fullt medvetna om att det är angeläget att förstärka häradsrätterna — på den punkten har vi fullkomligt samma uppfattning som justitiedepartementet. För nu löpande budgetår anvisades 800 000 kronor till förstärkning vid häradsrätter, och såsom redan har sagts här föreslås det för nästa budgetår 725 000 kronor.

Anslag för att få den arbetskraft som behövs finns alltså; vad som har saknats och fortfarande saknas är den arbets-

Om personalförstärkningar vid stockholmsdomsagorna, m. m.

kraft man behöver. Justitieministern har alldeles nyss påvisat hur vi inte minst här i riksdagen är angelägna om att få allting utrett och vill ha jurister att sitta och skriva utredningar. Vi har kanske litet var bidragit till att det på det sättet blir ont om jurister, som skulle behövas vid domstolarna.

Vad gäller inskrivningsväsendet har en förbättring skett. Vi fick i utskottet se en tabell som visade att eftersläpningen i februari i år var betydligt mindre än i februari i fjol. Man har undan för undan kunnat — som det heter litet vulgärt — beta av balansen, och man börjar komma i kapp. Detta är för övrigt ett bekymmer inte bara för stockholmsområdet utan för hela landet.

Den nu sittande utredningen som sysslar just med inskrivningsväsendet avser att komma med ett förslag till rationisering av inskrivningsväsendet. Man kan kanske säga att det är angeläget icke bara att domstolarna sköter sin verksamhet tillfredsställande, utan även att allmänheten kommer med sina ärenden så fullständiga, att de snabbt kan behandlas. Vi har under föredragningen i utskottet fått ett intryck av att det brister i det hänseendet, varför åtskilligt inte blir som det borde vara.

Jag skall inte säga mer nu — jag tror att det sagda räcker. Kammaren har tydligen kommit underfund med att det inte sker någon så förfärligt stor olycka i Stockholms län därest kammaren följer utskottet. Här är det fråga om personella resurser, inte om pengar, och de pengar vi strider om gäller ett förslagsanslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Herr Palm antydde att denna diskussion var en debatt som man hade tänkt sig hålla inom regeringspartiet. Herr Alexanderson har nu brutit mot den planen, och jag skall gå ett steg vidare.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att detta problem inte gäller uteslutande Stockholmsdomsagorna. Jag hade förra

året en motion i samma ärende beträffande domsagorna i göteborgsråjongen. Den gången accepterade jag att få motionen avslagen utan att säga något. Det må kanske vara mig tillåtet att jag i dag påpekar att det även i göteborgsråjongen råder icke tillfredsställande förhållanden.

Jag skulle vilja ansluta till fru Walentheims resonemang om den utveckling som har skett och som har förändrat strukturen i samhället så att vi runt storstäderna fått dels en ökad befolkning, dels mycket besvärligare mål att behandla. Det är väl det som gör att den s.k. poängbedömningen slår fel. Vid Göteborgsdomsagorna har man för närvarande en eftersläpning på ungefär ett halvt år. 75 procent av brottmålen är trafikmål, vilka måste komma i andra hand då man först behandlar grova brottmål och liknande, och på grund av eftersläpningen kommer de upp till behandling ungefär ett och ett halvt år försent. De flesta som skall vittna — det kommer ju mycket vittnen i trafikmål — har då glömt händelseförloppet. Det hela dras därigenom ut ytterligare på tiden. Domarna har som regel att räkna med cirka 50 rättegångsdagar. Det normala torde annars vara ungefär 30. Inskrivningsavdelningarna arbetar också för sakt. Det har betonats vilka ekonomiska förluster detta innebär. I Göteborgsdomsagorna hade man förra året väntetider på upp till nio veckor. Fem à sex veckor är det normala där, fastän det ju egentligen borde gå inom ett par veckor.

Jag har, herr talman, inget särskilt yrkande utan har endast velat fästa uppmärksamheten på de problem som här finns. Jag är övertygad om att man observerar dem inom justitiedepartementet, men det vore kanske lyckligare om man där handlade något snabbare.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, anförde herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Om förkortning av tiden för uppsägning av medel å skogskonto, m. m.

I fråga om mom. I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som innefattades i den av fru Wallentheim och fru Lewén-Eliasson vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Wallentheim* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 21 mom. I, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som innefattas i den av fru Wallentheim och fru Lewén-Eliasson vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Wallentheim* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 18.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls här-
efter vad utskottet i mom. II och III hemställt.

Punkterna 22—55

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för byggnadsarbeten vid Chalmers tekniska högskola; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan,

varvid utlåtandet nr 35 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om förkortning av tiden för uppsägning av medel å skogskonto, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 9, av herr *Eskilsson m. fl.*, och II: 12, av herr *Hedin m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 § förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, vilket förslag avsåg, att uppsägningstiden för medel å skogskonto skulle förkortas från fyra till två månader;

2) de likalydande motionerna I: 88, av herr *Nils-Eric Gustafsson m. fl.*, och II: 104, av herr *Mattsson m. fl.*, vari anhål-

Om förkortning av tiden för uppsägning av medel å skogskonto, m. m.

lits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av bestämmelserna om taxering av medel som insatts på skogskonto, att insättning avseende viss förvärvskälla för ett och samma beskattningsår ej finge understiga 1 000 kronor i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 9, av herr Eskilsson m. fl., och II: 12, av herr Hedin m. fl., om förkortning av tiden för uppsägning av medel å skogskonto, samt

2) de likalydande motionerna I: 88, av herr Nils-Eric Gustafsson m. fl., och II: 104, av herr Mattsson m. fl., om viss sänkning av minsta beloppet för insättning å skogskonto,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Yngve Nilsson, Nordenson, Mattsson, Nilsson i Svalöv, Vigelsbo* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 9 och II: 12 samt I: 88 och II: 104 måtte antaga i reservationen infört förslag till förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Till bevillningsutskottets betänkande nr 5 angående skogskonto är fogad en reservation, som grundar sig på två motionspar vilka avvisats av utskottsmajoriteten.

Det ena av motionsparen, nr 9 i första kammaren och nr 12 i andra kammaren, avser ändrad uppsägningstid när det gäller medel inestående på skogskonto, nämligen från fyra till två månader. Motiveringen härför är att uppsägningstiden fyra månader är för lång när det gäller kombinerade jord- och skogsbruk. Uppsägning av medel måste nu ske i augusti månad, men fick man två månaders uppsägning kunde vederbörande

dröja med åtgärden till oktober och hade då lättare för att överblicka den ekonomiska situationen samt med anledning därav eventuellt uppsäga medel på kontot.

Det andra motionsparet, nr 88 i första kammaren och nr 104 i andra kammaren, är avgivet till förmån för ändring av minimibeloppet för insättning på skogskonto. Nu gällande belopp 2 000 kronor grundar sig på en rotförsäljningspost av 3 334 kronor eller en leveransvirkesförsäljning av 5 000 kronor. Motionärerna vill ha det minsta beloppet nedsatt till 1 000 kronor, vilket då skulle grunda sig på en rotförsäljningspost av 1 667 kronor eller en leveransvirkesförsäljning av 2 500 kronor. Framför allt den mindre skogsbrukaren skulle därigenom få bättre möjligheter att utnyttja metoden med skogskonto än han nu har.

Herr talman! Om dessa båda motionspar kunde vinna kammarens bifall, skulle följderna otvivelaktigt bli en förbättring för det mindre skogsbruket och även för det kombinerade jord- och skogsbruket. Jag ber med denna korta motivering att få yrka bifall till reservationen.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Vad såväl motionärerna som reservanterna synes vara ute efter är en resultatutjämning av de skogsägande jordbrukarnas inkomster. I och för sig är naturligtvis det syftet lovvärt, men man borde enligt min uppfattning ha använt andra metoder och sökt andra utvägar för att nå syftet. De föreslagna ändringarna skulle nämligen bara hjälpa de jordbrukare som innehar skog men ställa övriga jordbrukare — som jag tror är de flesta — i ett sämre skatteläge än sina skogsägande yrkesbröder. Jag har ett intryck av att reservanterna vill använda skogskontot till någonting annat än det egentligen är avsett för. Meningen var väl ändå från början, att man genom det beslutade förfarandet skulle möjliggöra ändamålsenligare uttag ur skogen på en gång utan

Om förkortning av tiden för uppsägning av medel å skogskonto, m. m.

hinder av skatteprogressionen och att möjlighet skulle beredas att få avräkna skogsvårdande utgifter ett annat år än det man haft inkomst genom avverkningen. Att vilja använda skogskontot för resultatutjämnning när det gäller andra inkomstkällor, och detta inte bara för jordbruk utan även för annan rörelse eller tjänst, det tror jag är en felaktig väg.

Efter det riksdagen för ett par år sedan godkände det s. k. skattepaketet har också insättningarnas betydelse minskat i fråga om de mindre beloppen; progressiviteten sätter ju inte in förrän vid omkring 20 000 kronors inkomst för gifta, och dit har ägarna av medelstora jordbruk en bra bit kvar, om man får döma efter den nu mycket omtalade inkomstklyftan. Syftet att nå en jämnare fördelning av skogsinkomsterna kan således anses uppnått, hävdar utskottsmajoriteten. De skäl för avslag på motionerna, som utskottet åberopade i fjol, synes vara ännu starkare i år om man tar med i bilden att minsta beloppet vid skatteberäkning för ackumulerad inkomst nu höjts från 4 000 till 5 000 kronor och att skogskontona är avsedda att komplettera bestämmelserna om ackumulerad inkomst.

Den argumentering som man märker i motionerna nr 104 i andra kammaren och nr 88 i första kammaren och som även herr Nilsson var inne på — att spärren nedåt har stor betydelse för de mindre jordbrukarna, då det är bättre för dem att ha årliga avverkningar än stora engångsavverkningar, eftersom man därigenom även får årlig arbetsinkomst — skulle också jag vilja göra till min. Är nämligen avverkningarna kontinuerliga med ungefär lika stora inkomster varje år, kan man fråga sig huruvida det över huvud taget skall behövas några skogskonton för att utjämna progressiviteten. För den utjämnningen är enligt majoritetens mening de nuvarande reglerna till fyllest.

Vad sedan angår förkortningar av uppsägningstiden vill jag inskränka mig till att citera vad utskottet i fjol anförde på den punkten. Utskottet utfalade då:

»Bestämmelser om viss uppsägningstid har sålunda ansetts vara ett lämpligt korrektiv mot att de skattskyldiga insätter medel å skogskonto någon dag före deklarationens avlämnande och gör uttag strax därefter. Vid remissbehandlingen av den promemoria, som låg till grund för lagstiftningen, framfördes tanken att kontomedlen borde bindas i åtta månader, men departementschefen ansåg sig i proposition inte böra föreslå längre uppsägningstid än fyra månader för att inte den normala användningen av skogskontomedel skulle försvåras. Riksdagen antog förslaget i denna del utan erinran.»

Utöver detta citat kan anföras, att utskottet har ansett att fyra månaders uppsägningstid är till fyllest för att klara utjämnningen av skogsbrukets inkomster. Skogsvårdande åtgärder planeras lång tid i förväg, och som jag förut anförde skall inte skogskontot vara något utjämningskonto för andra inkomstkällor.

Med det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Herr Wårnberg anser att en jordbrukare, som har jordbruk i förening med skog, inte skulle ha de möjligheter som lagen bjuder att få utnyttja ett skogskonto. Till det skulle jag vilja säga att när lagen ger möjligheter till denna utjämnning, skall man väl också ha rätt att begagna sig av dessa möjligheter. Ofta kan det vara så att ett jordbruk går mer eller mindre bra. Man får väl se resultatet av vad jordbruket avkastar under en flerårsperiod. Det kan mycket väl hända att man under något år har en lägre inkomst, och då bör man ha möjlighet, vilket man nu också har, att använda sig av skogskontot som en utjämningsfaktor.

Herr Wårnberg nämnde också någonting om att man skulle möjliggöra för skogsägaren att sätta in medel på skogskontot någon dag före deklarationens avlämnande för att sedan kunna ta ut dem en kort tid därefter. Ja, i vilket fall

Om förkortning av tiden för som helst får väl medlen stå inne under den uppsägningstid man har till förfogande. Det värsta som kan inträffa är väl att skatten på dessa medel, som man tar ut, blir förskjuten ett år fram i tiden.

Med detta ber jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall erkänna att detta inte är någon stor fråga, men den kan ha en viss betydelse för vissa människor, och det var närmast för att säga detta som jag begärde ordet.

Någon kan säga att en insättning på 1 000 kronor inte är så stor, att den är av nöden påkallad. I mitt praktiska arbete har jag emellertid träffat på personer, som har haft ett annat arbete men som också har haft en liten skog och som har avsatt medel på ett skogskonto för att den dag det passar vidta vissa skogsvårdsåtgärder. Sådana personer skulle på detta sätt få större möjligheter att göra en insättning på exempelvis 1 000 kr. för att vid ett senare tillfälle kunna ta ut medlen för skogsvårdsåtgärder.

När det gäller den andra frågan, nämligen uppsägningstiden för insatta medel, vill jag framhålla att den frågan blev aktuell t. ex. i det läge som uppstod nu i höstas. Många räknade inte med att säga upp kontot, men så uppstod plötsligt arbetslöshet, och därmed blev det aktuellt att vidta vissa skogsvårdsåtgärder. En del av dem fick låna upp pengar, när de inte fick ut dem från skogskontot, för att betala arbetena före nyår, och sedan fick de ut pengarna från kontot efter nyår och klarade upp lånen. Utgifterna kom på fjolåret, men inkomsterna i år. Jag anser därför att även om frågan inte är stor, så är den dock berättigad.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr WARNBERG (s):

Herr talman! Herr Nilsson har missförstått mig något. Jag har nämligen inte den åsikten att har man en lag så skall den inte tillämpas. Jo, herr Nilsson, jag anser att alla legitima sätt att undgå skatt

uppsägning av medel å skogskonto, m. m. får användas. Därför tycker jag att de jordbrukare som har skog och på det sättet kan minska sin skatt är i sin fulla rätt att göra det. Men det är inte det vi talar om. Det är frågan huruvida man skall göra de legitima möjligheterna att undgå skatt större som vi talar om, och det är sådant jag inte vill vara med om, därför att man kan befara missbruk. Vi vill inte vara med om att skapa större hål i skattesystemet än som är nödvändigt. Om man kan sätta in pengar ena dagen och ta ut dem omedelbart därefter, så är det ett missbruk av skogskontot. Då har skogskontot inte tjänat det ändamål som var meningen med skogskontots tillkomst.

Herr Nilsson sade att fyra månader eller två inte spelar så stor roll, eftersom man vid två månaders uppsägningstid ändå klarar en del av missbruket. Det är riktigt, men jag kan tillägga att de experter som haft med det här att göra ansett att det för att missbruk skall undvikas bör vara en uppsägningstid på åtta månader. När departementschefen och bevillningsutskottet och sedan även riksdagen gick ned till fyra månader, var detta ett väldigt tillmötesgående, och det ansågs då att man tog en stor risk för att missbruk inte skulle kunna undvikas. Ju kortare uppsägningstid man får, desto större är riskerna för missbruk.

Till herr Jonasson skulle jag vilja säga att den här tusenlappen inte spelar någon roll för den mindre jordbrukaren, ty det är ju frågan om att minska progressiviteten och inte att förskjuta skatt från det ena året till det andra. Skogskontot är ju till för att jämna ut progressiviteten, och de små inkomsttagarna — således de som har inkomster under 20 000 kronor — drabbas inte av någon progressivitet. För dessa inkomsttagare fyller skogskontot alltså ingen uppgift på den punkten. Är det dessutom frågan om att man gör små uttag ur sin skog och lägger ned stort arbete på att få fram leveransvirke ur dåliga sortiment, så får man helt enkelt på skogskontot sätta in arbetsförtjänsten, eftersom rotvärdet är noll på det sortimentet. Så pass gynnsamt är systemet med skogskonto, och då

Om ökat lekmanainflytande vid domstolarna

tycker jag inte att det här är en stor sak för de små inkomsttagarna. Däremot är det en stor sak för dem som har jättelika inkomster. Det är ytterst få bland de små skogsägarna som har en inkomst av 20 000 kronor, alltså det belopp vid vilket progressiviteten sätter in.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag har sagt att det här inte är någon stor fråga men att den kan vara viktig för vissa människor. Vi har väl ändå klart för oss att skogskontot är till också för att skogsägarna skall kunna sätta in pengar vid drivningstillfället för att kunna ta ut pengar och bekosta förbättringsåtgärder, när det finns arbetskraft att tillgå, och därmed är skogskontot en bra sak ur nationalekonomisk synpunkt. Det var för att försöka ge skogsägarna något större möjligheter att göra förbättringar, som jag velat framföra ett par synpunkter, men jag medgav från början att frågan inte är stor.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha varit upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av väckta motioner om tullfrihet för ortopediska artiklar m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om ökat lekmanainflytande vid domstolarna

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om ökat lekmanainflytande vid domstolarna.

Första lagutskottet hade behandlat en i första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 274, av herr Svanström. I motionen hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att åstadkomma sådan lagändring, som gäve nämndemän reservationsrätt vid domslut och i övrigt öka lekmanainflytandet i svenskt rättsväsende genom att förse hovrätterna med nämnd och på annat sätt.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion, I:274, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr Nilsson, Ferdinand, som dock ej antytt sin mening.

Om ökat lekmanainflytande vid domstolarna

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! I den föreliggande motionen har herr Svanström påyrkat att riksdagen måtte hemställa om utredning i syfte att åstadkomma sådan lagändring som ger nämndemän reservationsrätt vid domslut och i övrigt öka lekmanainflytandet i svenskt rättsväsende genom att förse hovrätterna med nämnd och på annat sätt.

Ärendet har varit uppe tidigare, vilket redovisas av första lagutskottet, då det berör en del av historiken. Redan innan jag kommer dit vill jag emellertid understryka, att jag inte kommer att ha något yrkande i detta sammanhang. Det är endast några synpunkter som jag anser bör framhållas. Jag anser att man kanske inte kan komma längre än man här har gjort, men jag måste dock säga att jag tycker att utskottets motivering haltar på ett mycket betänkligt sätt.

Vid 1961 års riksdag behandlades detta ärende. Första lagutskottet anförde då: »Enligt vad som uppgivits för utskottet, är det troligt, att bland annat frågan om nämndemans reservationsrätt kommer att brytas ut för att upptagas till behandling i särskild proposition, innan utredningens förslag i övrigt hinner bli slutbehandlade. Till de ändringsförslag på nu ifrågavarande område, som kan följa på stadsdomstolsutredningens betänkande, torde riksdagen sålunda få taga ställning i en nära framtid. . . . Vad åter angår frågan om hovrätternas sammansättning, synes det uppenbart, att denna blir beroende av de reformer för rådhusrätter och häradsrätter, som kommer att genomföras på grund av stadsdomstolsutredningens förslag.» Då var man således på det klara med att ärendet skulle komma upp inom en nära framtid.

Detta var utgångsläget. Sedan dess har det gått några år och ingenting har hänt, och det kan väl kanske inte hjälpas. Ärendet har anförtröts åt en ny utredning och ligger väl där väl förvarat såvitt jag kan förstå. Vad jag har reagerat emot är inte bara detta faktum, utan att utskottet tydligen finner det fullkomligt naturligt och riktigt, att de förslag på nu ifrågavarande område, som utskottet

nyss hoppats på och trott snart skulle komma, inte kom. Det blev i stället tvärtom och hela ärendet blev längre och längre förskjutet baklänges.

Första lagutskottet finner sig således för närvarande inte ha någon anledning att tycka någonting, inte ens att påskynda behandlingen av stadsdomstolsutredningens förslag rörande reservationsrätten. Jag tycker att man en liten smula bör påtala detta. Att det inte alltid kan gå efter ritningarna och att man kan felbedöma utredningar och vad därmed sammanhänger är det väl inte någonting att säga om. Att ett utskott, som har avstyrkt en motion med hänvisning till att frågan troligen kommer upp ändå inom en snar framtid, två år därefter ser lika belåtet ut, trots att frågan har kommit i ett läge som gör det hela ännu mera ovisst, anser jag inte bör få bli alldeles utan kommentarer i debatten. Jag har, herr talman, därför begärt ordet för att framhålla, att belåtenheten med att man på detta sätt får ärendena förskjutna borde ha kunnat komma till mindre påtagliga uttryck.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Det inte alltför stora intresse som kammaren synes ha för den nu behandlade frågan får väl inte tas till intäkt för att Sveriges riksdag saknar intresse för lekmanainflytande i svenskt domstolsväsende och hur detta kommer att utformas. Det råder väl ingen tvekan om att denna utformning är av avgörande betydelse för hur svenska folket kommer att uppfatta domstolarnas sätt att handlägga de berörda ärendena. Den anknytning som sedan urminnes tider finns mellan folket och lagstiftningen är enligt min mening i hög grad beroende på den respekt man fortfarande hyser för lekmannens syn i hithörande sammanhang.

Jag har, herr talman, velat ta detta tillfälle i akt, sedan jag av fru Segerstedt Wiberg fått höra att man väl kan tiga en gång på en motion men inte gärna två år i följd, och jag har därför tillåtit mig

Om ökat lekmannainflytande vid domstolarna

att i detta sammanhang ge några synpunkter på denna fråga.

Som de flitiga riksdagsledamöterna, vilka har läst utskottets yttrande, har funnit, är detta inte någon ny fråga, utan den har, liksom lagfrågor i detta land i allmänhet, varit föremål för intresse i olika sammanhang. Av utskottets yttrande framgår ju, att redan processkommissionen i sitt år 1926 framlagda betänkande var inne på de här resonemangen och då bland annat ansåg det erforderligt med en nämnd i hovrätterna. 1931 års proposition i ärendet innehöll förslag om nämnd i häradsrätt, rådhusrätt och hovrätt. Vid utskottsbehandlingen 1931 avstyrkte utskottets majoritet en ökning av lekmannainflytandet, medan ett stort antal reservanter i stället ville ha ett ökat sådant inflytande. Vid riksdagsbehandlingen stannade kamrarna vid skiljaktiga beslut. Det gällde dels antalet nämndemän, dels rösträtt i domstolen, dels införande av nämnd i rådhusrätt och likaså i hovrätt. Sedan tillkom processlagberedningen, som överarbetade 1931 års förslag och för sin del föreslog införande av en nämnd i rådhusrätt, men som icke önskade en sådan i hovrätt. 1942 års proposition innehöll ett förslag om nämnd i rådhusrätt, men där föreslogs icke någon nämnd i hovrätt. Riksdagen beslöt då enligt det föreliggande regeringsförslaget.

Efter år 1942 har frågan i olika sammanhang tagits upp här i riksdagen, bl. a. 1955 och 1957. Vid det senare tillfället framlades förslag om att införa en individuell rösträtt bland nämndemännen och reservationsrätt i varje fall.

Jag skall bara till sist, herr talman, framlägga några personliga synpunkter på reservationsrätten. Jag vill därvid understryka vad reservanten herr Nilsson nyss har anfört.

Jag skulle ha funnit det tacknämligt, om första lagutskottets skrivning hade varit något mera positiv. Jag motiverar detta med att man från visst håll i debatten framfört önskemål om en minskning av lekmannainflytandet i svensk rätt. För min del — och jag tror att jag på den punkten har ett mycket stort an-

tal riksdagsmän och andra med mig — skulle jag bli mycket illa berörd, om en så urgammal institution skulle försvinna. Min motion i år får därför betraktas som ett motdrag mot den i diskussionen framförda tanken att minska lekmannainflytandet.

Man har i olika sammanhang påpekat, att det skulle vara mindre goda förutsättningar att ha en nämnd i de domstolar som finns i städerna, därför att man där saknar tradition, medan en sådan finnes på landsbygden. För mig är detta en smula svårförståeligt, eftersom det stora flertalet stadsbor är i allt oförvitliga landsbygdsbor som flyttat in till städerna. Nog borde det vara ganska lätt att där också bygga upp den tradition som man är ute efter.

Beträffande lekmän i hovrätter har man menat att det skulle bli besvärligt på många sätt. Jag tror knappast att så skulle bli fallet. För att förebygga att man utser olämpliga människor har jag i min motion föreslagit att en sådan nämnd skulle tillsättas av Kungl. Maj:t. Därigenom undvikes också att sammansättningen blir slumpmässig eller att valet sker efter politiska grunder, vilket man ibland påstår vara fallet vid de kommunala valen av nämndemän. Ett större förtroende för Kungl. Maj:t kunde man väl knappast önska av en ledamot av ett oppositionsparti.

Enligt vårt förslag skall valen inte ske av en slump. Det förutsättes, att Kungl. Maj:t skulle i allmänhet som nämndemän utse sådana människor som har långvarig och gedigen erfarenhet av domstolsarbete i underrätterna. I en tidigare motion har jag föreslagit att man skulle utse sådana som t. ex. tio år har tjänstgjort som nämndemän i underrätt.

Herr talman! Jag har med detta bara velat framföra några synpunkter. Jag vill till sist uttala den förhoppningen, att det förslag som stadsdomstolsutredningen på sin tid framlade beträffande reservationsrätt för nämndemän icke skall komma bort i den fortsatta behandlingen, utan skall återkomma i form av ett positivt förslag.

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna

Herr NYSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i det spörsmål som här behandlats av herrar Ferdinand Nilsson och Svanström, varvid herr Ferdinand Nilsson direkt ville framhålla att första lagutskottets utlåtande haltar på ett ganska betänkligt sätt. Detta är den direkta anledningen till att jag här tar till orda.

Jag vill då bara säga att denna fråga varit föremål för verkligt ingående debatt inom utskottet, som utgått ifrån att domstolskommittén, vilken fått i uppdrag att verkställa en utredning rörande domstolsorganisationen i dess helhet, kommer att gå in på spörsmålet, hur lekmannainflytandet i vårt rättsväsende skall gestalta sig i framtiden. På grund härav tycker vi att riksdagen saknar anledning att begära ytterligare utredning i det av motionären angivna syftet. Det är det förhållandet, herr talman, som är orsak till att första lagutskottet ansett att förevarande motion från herr Svanström inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Till detta förslag vill jag för min del yrka bifall.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag berörde förut hur ärendet bedömdes 1961, hur man var fullständigt på det klara med att man inom en snar framtid skulle nå resultat här. Nu konstaterar utskottet i år, att det inte blev på det sättet utan att man tillsatt en ny utredning och stoppat ner ärendet där, och där ligger det, och det är inte mer att tillägga på den punkten.

Vad jag reagerar emot, herr Nyström, är att man inte ens säger, att när de dragit ut på tiden så här, skulle de skynda på. En gammal rabulist som herr Nyström skulle aldrig i livet finna sig i detta, för den händelse han inte tillhörde ett regeringsparti.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående utformningen av brottsbalkens stadgande om djurplågeri, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1. de likalydande motionerna nr 21 i första kammaren av herr *Ohlsson, Ebbe*, och nr 23 i andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.*, om rätt till återlån från allmänna pensionsfonden, ävensom

2. de likalydande motionerna nr 282 i första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* samt nr 329 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Tvärälund och *Hansson* i Skegrie, om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna.

I motionerna I: 21 och II: 23 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa dels om förslag till sådan ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning, att arbetsgivare medgäves rätt att för återlån få utnyttja de ATP-avgifter, som inbetalats under loppet av de fem senast förflutna åren och att återlån skulle få ske tills vidare med 75 % av inbetalade avgifter, dels ock om en utredning rörande återlänerätten och det återlånade kapitalets riskbärande under beaktande av de i motionerna framförda synpunkterna.

I motionerna I: 282 och II: 329 hade hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om skyndsamt utredning och förslag

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna

a. angående en reformering av bestämmelserna för återlån från allmänna pensionsfonderna, så att de mindre och medelstora företagens samt jord- och skogsbrukets kreditbehov bättre kunde tillgodoses;

b. angående formerna för dispositionen av medel ur allmänna pensionsfonderna för en aktivering av lokaliseringpolitiken i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner, nämligen

- 1) I: 21 och II: 23 samt
- 2) I: 282 och II: 329

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I. av herr *Kaijser*, fröken *Nordström*, herrar *Edström*, *Anderson* i Sundsvall och *Rimmerfors* samt fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 21 och II: 23 samt I: 282 och II: 329, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt förslag till sådan ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning, att återlånerätt skulle få ackumuleras under fem år;

B. att motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

II. av herrar *Thorsten Larsson* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 21 och II: 23 samt I: 282 och II: 329,

1) måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt förslag till sådan ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning, att återlånerätt skulle få ackumuleras under fem år;

2) måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående reformering av reglerna för återlån från den allmänna pensionsfonden i enlighet med vad reservanterna anförts;

B. att motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Reglerna för återlånerätten från ATP-fonderna är inte i alla avseenden tillfredsställande. Närmast bör reformering av reglerna ske genom att den nya och snäva tidsgränsen för återlånerätten vidgas, så att återlånerätten inte förfaller kalenderårsvis utan får ackumuleras under en tid av förslagsvis fem år. Det skulle ju vara av särskilt värde för de mindre företagarna, där kalenderårsbegränsningen för närvarande ofta utestänger dem från återlånemöjlighet. Ändringen skulle även medföra ett enklare administrativt förfarande.

Med denna motivering yrkar jag, herr talman, bifall till reservation I.

Herr **MATTSSON** (cp):

Herr talman! Frågan om ATP-fondernas kapital har ju alltid intagit en framträdande plats i debatten om ATP-avgifterna och den i samband därmed inträdande kostnadsfördringen för företagen. Att man därvid sökt göra det möjligt för företagen att återlåna kapital från ATP-fonderna ter sig ju naturligt, men sedan detta nu har fungerat i några år kan man fråga sig om viljan varit så god, när man ser hur bestämmelserna fungerat i praktiken. För den mindre och medelstora industrien är möjligheten till återlån på bra villkor särdeles viktig, då dessa företag som regel saknar

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna
möjlighet att skaffa sig kapital genom aktier eller på obligationsmarknaden. Och vi kan väl inte ta för givet att de relativt goda lånemöjligheterna i affärsbankerna som nu finns skall bestå. Vi minns ju att det för inte så länge sedan egentligen var tvärtom med möjligheterna att låna. Därför måste enligt min uppfattning återlånerätten med det snaraste reformeras. Som föregående talare nämnde bör möjligheten att sammanföra lånerätten under fem år införas. Det bör också enligt min uppfattning undersökas, om inte lånebevis kunde överlätas till bankerna för gemensam utlåning.

Man kunde ju tänka sig införande av branschvisa lån i bankerna för de medel som slussats över till affärsbankerna. Bland annat för skogsindustrien, som jag själv sysslar med, tarvas mycket kapital. Det finns också behov av kapital för rationaliseringar och för lageruppbyggnader. Inte minst i den situation som nu inträtt på arbetsmarknaden måste man under hela året sysselsätta den personal som man har anställd.

Det är uppenbart att vid återlånen räntekostnaderna också är en mycket viktig faktor. Och den bör hållas på en rimlig nivå.

Vid den senaste räntesänkningen kom räntan för långfristig utlåning att inte sänkas med mer än 1/4 procent, mot 1/2 procent för övriga banklån. Detta medförde att utlåningen från allmänna pensionsfonden inte sänkts med mer än 1/4 procent eller från 4 3/4 procent till 4 1/2 procent. Jag tycker att detta borde ha varit skäl nog för utskottet att ta sig en allvarlig funderare över hur problemställningen i verkligheten är.

När man sedan tittar på hur man har lånat från fonden, vill jag här nämna några siffror, som enligt min uppfattning är belysande för hur systemet fungerar i praktiska livet.

Till fond I har per 31/12 1962 inbetalats 868 miljoner kronor och återlånats 400 000 kronor eller 0,1 procent. Till fond II — det gäller här den industri som sysselsätter minst 20 anställda — har inbetalats 1 530,2 miljoner kronor och återlånats 55,1 miljoner kronor el-

ler 3,6 procent. Till fond III — som gäller företag med mindre än 20 anställda och de egna företagens avgifter — har inbetalats 449,8 miljoner kronor men inte återlånats mer än 100 000 kronor eller 0,04 procent. Jag tycker att dessa siffror ger så klara belägg för att återlånebestämmelserna inte är riktiga och att den kritik, som riktats mot dem är så bärande, att riksdagen har starka skäl att skriva till Kungl. Maj:t och hemställa om ändrade bestämmelser, vilket föreslagits i reservationen av herrar Thorsten Larsson och Gustavsson i Alvesta.

Det föreligger två reservationer med anledning av de motioner det gäller, och de kan ju synas vara varandra ganska lika och det är de beträffande förslaget om ackumulering av återlånerätten under en tid av fem år, men i reservationen av herrar Thorsten Larsson och Gustavsson i Alvesta har också tryckts på angelägenheten av en kollektiv återlånerätt och angelägenheten av att dessa fonder även användes för att främja en aktiv lokaliseringspolitik.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Thorsten Larsson och herr Gustavsson i Alvesta avgivna reservationen.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad herr Edström anförde och även till stora delar i vad herr Mattsson här har sagt. Vi anser också att reglerna för återlån från de allmänna pensionsfonderna inte är helt tillfredsställande. Detta har utskottet tidigare uttalat, även om det inte uttalat det i utskottsutlåtandet detta år.

Det är framför allt den snäva tidsgränsen för återlånerätten som behöver vidgas, så att återlånerätten kan ackumuleras under en tid av fem år. Därigenom skulle ju också de mindre företagen få tillfälle att låna. De är nu till stor del utestängda från återlånemöjligheterna. Det är klart att alla dessa förhållanden utgör ett mindre problem under tider av god kapitaltillgång — såsom nu är

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna

fallet. Att det nu är så god kapitaltillgång, kan ju delvis ha medfört att det inte skett större utlåning från dessa fonder — som herr Mattsson nyss sade. Men det är inte säkert att sådana gynnsamma tider kan vara länge — det var inte länge sedan som motsatsen förelåg, och den tiden kan förvisso komma igen.

I enskilda motioner från vårt håll har vi också önskat att återlån skall kunna ske utan bankmässig säkerhet. Man har pekat på behovet av riskbärande kapital och nödvändigheten att sprida riskbärandet på ett så brett underlag som möjligt. Det ligger mycket i detta. Men samtidigt är det också fullt klart att man måste skydda ATP-fondernas medel mot förlustrisker. En riskförsäkring, inbyggd i återlånesystemet, skulle garantera mot sådana förlustrisker. Även denna fråga borde kunna bli föremål för utredning vid den mera omfattande översyn av återlånereglerna som vi anser så småningom bör företas.

Den i och för sig mycket betydelsefulla lokaliseringsfrågan och den för detta ändamål erforderliga kapitalförsörjningen bör enligt vår mening lösas på annat sätt än genom utnyttjandet av ATP-fonderna som omedelbar kreditgivare. Här ligger alltså den huvudsakliga och väsentliga skillnaden mellan de båda reservationerna.

Herr talman! Jag ber också att få yrka bifall till den med I betecknade reservationen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Frågan om en liberalisering av rätten till återlån från de allmänna pensionsfonderna har varit föremål för riksdagens behandling varje år sedan ATP tillskapades. Jag har inte kunnat finna något annat än att motivet till dessa ideliga framstötter är en missuppfattning av äganderätten till fonderna. Det förefaller, som om företagen hade för sig att det var deras pengar det var fråga om och att de följaktligen kunde få disponera dem på det sätt som de själva fann lämpligt. Detta har ytterli-

gare understrukits genom de önskemål som tillkommit i år, nämligen att lånen skulle utlämnas utan säkerhet och att fonderna skulle kunna användas som vapen i lokaliseringspolitiken.

Jag har ingenting att invända emot den motivering som har anförts beträffande det riskvilliga kapitalet. Det är självklart att möjligheterna till nybildning av riskvilligt kapital inom företagen har beskrivits genom att den skattefria avsättningen för pensionsändamål inte längre finns i samma utsträckning som tidigare. Men detta motiverar ju inte att man skall försöka att täcka det riskvilliga kapitalet genom lån — det är väl någonting helt nytt — och i all synnerhet genom lån som man tycker skall utlämnas mot samma ränta som den kreditinstituten betalar som inlåningsränta. Det är väl på det sättet, att vi vid många olika tillfällen haft anledning att opponera oss emot att de avsättningar, som skett inom företagen för pensionsändamål, har placerats på ett sådant sätt i företagen att de har förbrukats, när företagen kommit på obestånd. Och det är väl inte så få som har räknat med att få åtnjuta pension från ett företag i en eller annan form och som gått miste om denna förmån därför att de pengar, som avsatts för sådant ändamål, har strukit med när företaget gått omkull. Det är väl inte någon som eftersträvar att vi skall tillskapa någonting liknande inom de allmänna pensionsfonderna.

Om vi nu skulle öppna möjlighet att låna utan säkerhet ur fonderna, får väl detta utsträckas till samtliga låntagare. Det lär väl inte finnas många industrier som vill skaffa sig pengar vare sig genom obligationer eller på annat sätt, om de kan få låna medel ur ATP-fonderna utan säkerhet. Herr Kaijser tog upp frågan om kreditförsäkring i samband med en sådan upplåning, men detta medför en kostnad, som betydligt överstiger de räntesatser som nu gäller för återlånerätten.

Det har sagts tidigare av andra lagutskottet, att bestämmelserna för återlånerätten inte i alla avseenden är tillfredsställande. Men därmed har i varje fall

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna jag inte syftat till att de skulle vara otillfredsställande ur företagarnas synpunkt. De är otillfredsställande med hänsyn till de resultat som kan uppnås genom utnyttjande av den lånerätt, som på detta sätt finns angiven. Inte ens ett litet företag kan ju skaffa sig någon särskild lättnad i fråga om kapitalbehovet, om det får låna 50 procent av vad som inbetalts under ett år. Jag tror inte det blir så mycket bättre ens om de får låna 50 procent av vad de inbetalt under fem år, ty det gäller fortfarande blygsamma kapital i relation till vad som behövs för att driva även ett litet företag. Det behövs ganska betydande kapital för att det över huvud taget skall vara möjligt för ett företag att hävda sig i nuvarande tid. Inte ens om man utsträcker lånerätten till 75 procent av vad som inbetalts blir beloppet av avgörande betydelse för företagarnas möjligheter att fortsätta eller utöka driften.

Det fanns något litet i herr Mattssons anförande, som man skulle kunna ta fasta på. Det kunde undersökas, huruvida man inte kunde pröva en kollektiv lånerätt, som ger möjligheter för den företagare, som behövde låna, att låna ett större belopp än vad som svarar mot hans egna inbetalningar. Det är någonting ditåt jag tänkt mig, när jag skrivit under det där om att bestämmelserna inte i alla avseenden är tillfredsställande. Men går man över till det systemet, kan man inte ge den enskilde företagaren en lånerätt, som han skall kunna åberopa när det passar. Då måste man acceptera konsekvenserna: den enskilde har icke möjligheter att utnyttja lånerätten när han behöver det, utan rätten att låna blir beroende av beslut hos dem som förvaltar fonderna.

Jag har inte hört, att fonderna skulle ha någonting emot att köpa exempelvis industriobligationer. Jag tror att de gärna köper sådana för att kunna redovisa en portfölj som fyller de önskemål vi alla understrukt i samband med tillskapandet av ATP, nämligen att pengarna som flöt in skulle ställas till näringslivets förfogande.

Det är riktigt som det har sagts, att

inte alla företagare har möjligheten att skaffa sig kapital genom emittering av obligationer, såvida de inte skapar en sammanslutning, som får kreditinstitutets karaktär och får sådan vederhäftighet, att den av bankerna kan godkännas som utgivare av obligationer, och även om ett antal av dessa företagare kan ordna problemet genom tillskapande av sådana kreditinstitut, kommer fortfarande en del företagare att stå utanför.

Jag tror att det skulle kunna finnas möjligheter att diskutera frågan om ATP-fondernas normer för att ställa kapital till förfogande under andra förutsättningar än de som funnits då det rått knapphet på kapitalmarknaden. Under denna knapphet har det liksom varit en nåd att stilla bedja om att ha någonsans, dit man kunde gå och få kräva att få låna även om det endast gällde små belopp.

Om några år tror jag vi kommer i den situationen, att vi är villiga att acceptera en form för lånerätten, som innebär att ATP-fonderna har rätt att utlämna lån också till den mindre företagsamheten. Men låneansökningarna bör då prövas och utlämnas av kreditinstitutet, som hittills, dock utan någon annan begränsning i företagarnas rätt att låna än den som följer av de säkerheter som kan ställas till förfogande. Jag tror att om ATP på det sättet får möjligheter att låna ut, skulle man ha intresse av att i sin statistik över utlånade medel också kunna redovisa ett någorlunda hyggligt kapital som ställts till kreditinstitutets förfogande för att utlånas direkt till företagarna utan samband med vad dessa inbetalt och skulle ha rätt att kräva.

Däremot tror jag det kommer att stöta på praktiska svårigheter att tillmötesgå önskemålet om att den enskilde får låna på en under fem eller tio år akkumulerad inbetalningssumma. ATP-fonderna måste ju placera pengarna efter hand som de flyter in. Det som årligen flyter in vill man placera, men inte på bank i avvaktan på att någon skall komma efter fem år och låna sin kvot, baserad på femårsregeln, utan de vill placera pengarna undan för undan. Skulle det vara goda

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna

möjligheter på kapitalmarknaden under en följd av år, kunde det mycket väl bli ungefär som det var i Skeppshypotekskassan för några år sedan. Ingen av de låneberättigade ville låna, eftersom de lånade på den allmänna marknaden till lägre ränta än den Skeppshypotekskassan kunde lämna. Först när det blev knappt på kapitalmarknaden kom de och ville låna, och då blev Skeppshypotekskassan överansträngd. Det skulle mycket väl kunna bli en sådan utveckling här också med möjligheter att låna billigt på allmänna marknaden under ett antal år. När det sedan stramar åt, skulle alla företagare strömma till ATP-fonderna för att låna sin kvot på en enda gång. Detta skulle kunna föranleda likviditetssvårigheter även för fonder som disponerar så stora medel som det här är fråga om.

Herr talman, jag yrkar med dessa ord bifall till utskottets hemställan. Samtidigt vill jag dock säga, att den dagen man är beredd att diskutera frågan om återlånerätten i ATP-fonderna efter något mera realistiska linjer än som kommer till uttryck i motionerna i dag och i vad reservanterna anfört till utskottets utlåtande, tror jag utskottet kommer att vara villigt både att diskutera frågan och vara med på att en utredning kommer till stånd, som kan ge bättre underlag för lånerätten. Men det betyder inte, att alla som inbetalar avgifter till ATP-fonderna skall ha möjligheter till individuell återlånerätt. Detta är ju inte heller nödvändigt för att få ett gott resultat av de medel, som ställs till näringslivets förfogande.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Herr förste vice talmannen Strand beskrev huvudsakligen situationen vid god kapitaltillgång. Han sade också, att när det stramar åt kan det vara en nåd att stilla bedja om att ha en källa, dit man kan gå och få ett lån. Jag är alldeles övertygad om, att om återlånerätten kan ackumuleras under fem år, kan det bli så mycket medel samlade, att dessa pengar verkligen kan vara någonting att få just vid sådana

tillfällen då lånemöjligheterna på den allmänna marknaden är mycket små. Är lånemöjligheterna på marknaden mycket goda, är det naturligt att situationen kan vara så som herr Strand antydde senast.

Beträffande det som finns i vårt förslag om lånemöjligheter utan bankmässiga säkerheter erinrar jag om att de skulle vara förenade med en riskförsäkring, inbyggd i återlånerätten. Naturligtvis blir det också där en avvägning mellan hur stora risker man skall ta och vilka säkerheter man skall fordra innan man ger lån. Å andra sidan är det också klart att man kan sträcka sin långivning längre om det finns en riskförsäkring.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill understryka, att i reservation I inte finns något yrkande om lån utan bankmässig säkerhet. Vad herr förste vice talmannen anfört synes i övrigt knappast vara av sådan art, att det direkt utgör ett bemötande av vad som sägs i reservation I med begäran om utredning och om att återlånerätten inte skall förfalla kalenderårsvis, utan bör ackumuleras under en tid av fem år.

Det sista herr förste vice talmannen sade, att han själv var inställd på att en sådan utredning är behövlig, lovar ju gott. Är man även på regeringspartiets sida öppen för en utredning, kan vi ju hoppas att en sådan så småningom kommer till stånd, och det är ju det viktigaste.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Jag vill till herr förste vice talmannen framföra mitt tack för det positiva han nämnde om möjligheten till ändrade återlånebestämmelser.

Som jag ser det skiljer det inte mycket mellan mitt resonemang om en kollektiv återlåning via bankerna och det resonemang som herr Strand här förde om att det inte var de enskilda företagen som skulle låna dessa belopp.

Vad beträffar säkerheterna för kapitalet vill jag säga, att vi varken i vår mo-

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna

tion eller i vår reservation förutsatt någon ändring av nuvarande bestämmelser. Det är viktigt att det klart och tydligt sägs ifrån att säkerhetsbestämmelserna skall vara fullt betryggande, och det anser jag vara förhållandet om lånen som nu lämnas ut genom affärsbankerna eller andra kreditanstalter. Men man bör också, som jag tidigare anfört, tänka på att de inte får en högre kostnad för detta återlånade kapital än vad som är rimligt i förhållande till det kapital som inlånas på annat sätt.

Vad beträffar spørsmålet om att ställa riskvilligt kapital till förfogande för företag är det lämpligt att detta sker genom företagarföreningarna. Genom positiva åtgärder från statsmakterna borde det möjliggöras för dessa att ge lån till berörda företagstyper mot rimliga säkerhetsbestämmelser.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag förstod inte riktigt herr Edströms replik, där han konstaterade att jag inte hade sagt något till bemötande av reservation I. Även denna syftar till en återlånerätt grundad på fem års ackumulering av de inbetalda avgifterna, och det gick jag ju emot. Mina argument gäller väl ändå båda reservationerna.

Jag tillät mig också att polemisera något emot vad som står i motiven till reservation I. Där talas ju ändå om en återlånerätt utan säkerheter, eftersom man nämner något om att ATP-fonderna på ett eller annat sätt borde ha säkerhet för förlustriskerna. Motiveringen slutar emellertid med att det får tas upp i ett större sammanhang. Jag vill redan vid detta tillfälle för min del tala om, att jag inte tror att detta är någonting man skall fundera på i fortsättningen. ATP-fonderna är inte lämpliga att använda i sådant syfte. Kunde man däremot få de kreditinstitut som skall pröva säkerheterna att lämna ut lån mot något slag av kreditförsäkring, tror jag inte att ATP-fonderna skulle ha något att in-

vända häremot, eftersom de har sin säkerhet i den bank som har tagit lånet för att sedan i sin tur portionera ut det till olika företag.

Herr Mattsson nämnde några siffror i sitt första anförande angående utnyttjandet av denna återlånerätt, som var relativt blygsamma. De är något större i dag än de cirka 36 miljoner kronor som han nämnde. Jag minns inte siffran exakt, men den torde ligga i närheten av det dubbla. Detta till trots är det ändå fråga om relativt blygsamma belopp, och jag tror att de skulle vara ändå mera blygsamma om man kunde sortera ut småföretagarnas lån. Jag känner till större företag som har utnyttjat lånerätten och lånat upp till en halv miljon kronor. Om det är flera sådana stora företag, finns det skäl att antaga att de större företagen har en större andel också i den summa som här redovisas såsom utbetald för att täcka den s. k. återlånerätten.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Om herr förste vice talmannen missuppfattade de siffror som jag nämnde skall jag repetera dem. Per den 31/12 1962 var det fråga om sammanlagt 55,6 miljoner kronor.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande förevarande utlåtande — utom beträffande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves — komme att framställas först särskilt beträffande utskottets hemställan såvitt avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag rörande ackumulering av återlånerätt, därefter särskilt i fråga om utskottets hemställan i vad gällde skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande reglerna för återlån samt ytterligare särskilt avseende utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om utskottets hemställan såvitt avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag rörande ackumulering av återlånerätt, fortsatte herr tal-

Om ändrade bestämmelser för återlån från de allmänna pensionsfonderna

mannen, hade yrkats 1:o att kammaren skulle bifalla vad utskottet härutinnan hemställt; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Kaijser m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i denna del; samt 3:o att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr Thorsten Larsson och herr Gustavsson i Alvesta vid utlåtandet anförda reservationen, såvitt nu vore i fråga. Emellertid, anförde vidare herr talmannen, vore reservationerna i förevarande del likalydande beträffande såväl hemställan som motivering, varför propositioner komme att framställas dels på bifall till utskottets hemställan i denna del, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i de vid utlåtandet avgivna reservationerna i förevarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt sistnämnda båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2, såvitt avser skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag rörande ackumulering av återlånerätt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i de vid utlåtandet avgivna reservationerna i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 60.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Elowsson*, *Nils*, anmälde, att han av misstag röstat för nej-propositionen.

Beträffande utskottets hemställan i vad gällde *skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande reglerna för återlån*, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats 1:o att kammaren skulle bifalla vad utskottet härutinnan hemställt; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Kaijser m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i denna del; samt 3:o att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr Thorsten Larsson och herr Gustavsson i Alvesta vid utlåtandet anförda reservationen, såvitt nu vore i fråga. Emellertid, fortsatte herr talmannen, vore hemställan i herr Kaijsers m. fl. reservation i denna del av samma innebörd som utskottets hemställan; skillnad föreläge i fråga om motiveringen. I vad gällde hemställan komme därför, anförde herr talmannen, propositioner att framställas dels på bifall till utskottets hemställan i denna del, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Thorsten Larsson och herr Gustavsson i Alvesta vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa sistnämnda båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mattsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2, såvitt avser skrivelse till Kungl. Maj:t angående

de utredning rörande reglerna för återlån, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Thorsten Larsson och herr Gustavsson i Alvesta vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mattsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 21.

Därjämte hade 22 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter utskottets hemställan i övrigt.

Vidkommande motiveringen till utskottets hemställan i vad gällde annat än ackumulering av återlånerätt gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets motivering i denna del samt vidare på godkännande av den motivering, som föreslagits i den av herr Kaijser m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om rätt för svenska medborgare att åtnjuta tilläggspension för i annat nordiskt land förvärvat inkomst, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om viss ändring i sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 330, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade fru *Ryding* och herr *Holmberg* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om förslag till ändring av sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstiden, så att sjukpenning utginge från första dagen vid sjukdom, som varade i 3 dagar eller längre samt att karenstiden helt slopades i fråga om olycksfall.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, II: 330, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ADOLFFSSON (k):

Herr talman! Denna motion är väckt endast i andra kammaren, men jag ber ändå att här i första kammaren få något kommentera utskottets motivering för avslagsyrkandet.

Utskottets argument förefaller mig vara gamla bekanta. Utskottet anför bl. a. att sjukankmälningarna kan komma att ökas om karenstiden tas bort på sätt som motionärerna föreslagit, d. v. s. att sjukpenning utgår från första dagen vid sjukdom som varar i tre dagar eller längre.

Det går naturligtvis inte att bestrida att den av utskottet befarade effekten kan komma att uppstå. Men man bör väl ändå i rimlighetens namn häremot väga en annan effekt som också kan komma att uppstå. De eventuellt ökade kostnaderna för sjukförsäkringarna är inte alls några pengar som så att säga är kastade i sjön. Pengarna utbetalas ju till sjuka människor. Sjukförsäkringens funktion måste väl ändå framför allt vara att försöka hjälpa och stödja människor som drabbats av sjukdom. Denna sida av saken

Ang. sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid

har utskottet över huvud taget inte berört i sin skrivning. Det har helt underlåtit att ta ståndpunkt till detta problem, men jag tycker att utskottet borde ha tänkt även på denna sak, eftersom det är en mycket viktig sida av det förslag vi nu diskuterar.

Utskottet har heller inte mödat sig om att försöka presentera någon som helst beräkning av hur mycket dyrare det kunde tänkas bli för sjukförsäkrarna, om karenstiden vid sjukdom och olycksfall slopas på sätt som motionärerna föreslagit. Jag tycker nog att utskottet borde ha gett åtminstone någon antydning om storleken av de ekonomiska konsekvenser som skulle uppstå för sjukförsäkrarna därest motionärernas förslag genomföres. Vi kanske här kan få ett muntligt besked av utskottets talesman i denna fråga. I så fall tillåter jag mig att uppmana honom att svara även på följande fråga: Hur mycket kan en sådan reform som den motionärerna har föreslagit ge i utbyte i samhällsekonomiskt avseende, alltså i positiv riktning? Missförstå nu inte våra bevekelsegrunder! Vi ser naturligtvis inte detta främst som en samhällsekonomisk fråga, utan vid bedömningen av detta ärende lägger vi huvudvikten vid de sociala, humanitära och medicinska synpunkterna. Ett faktum är dock att vi genom den föreslagna reformen skulle kunna få på köpet en samhällsekonomisk god effekt.

Andra lagutskottet har förmodligen inte ens gjort något försök att räkna ut vad det samhällsekonomiskt och även privatekonomiskt skulle betyda, om exempelvis förkylnings- och influensasjuka människor kunde animeras att stanna hemma redan från första stund då deras sjukdomssymtom börjar framträda. Företrädare för den medicinska vetenskapen liksom vi som sysslar med tidningar uppmanar enständigt krassliga människor att stanna hemma när sjukdomssymtomen börjar ge sig till känna. Dessa uppmaningar är liksom att skriva i sanden. De sjuka drivs nämligen på grund av gällande karenstidsbestämmelser att handla på ett sätt, som strider mot vad den medicinska sakkunskapen råder

dem till och vad tidningarna försöker att åstadkomma genom sin propaganda. Resultatet blir ofta en förvärrad och förlängd sjukdom och en nedsmittning av omgivningen — alltså det som man allmänt söker varna för. Allt detta medför i sin tur stora ekonomiska förluster. Funnes den garantiregel, som motionärerna föreslår, skulle inte så många sjuka utsätta sig själva och andra för de risker som jag här har nämnt. De skulle nämligen då veta, att om sjukdomen skulle komma att vara i mer än tre dagar får de ersättning från sjukdomstidens början.

Motionärerna har också varit mycket angelägna att undanröja ett argument, som ofta framförts mot en reform av detta slag, nämligen att om karenstiden helt avskaffas skulle det uppstå mycken onödig endagsbortovaro på grund av påstådd sjukdom. Motionärerna har undanröjt det argumentet genom att stipulera, att om sjukdomen varar mer än tre dagar skall sjukhjälp utgå från första dagen.

Vad jag nu yttrat gäller vid vad man kan kalla för vanliga sjukdomar. I den andra delen av sitt yrkande hemställer motionärerna, att karenstiden helt skall slopas i fråga om olycksfall.

Det yrkandet an knyter till en mycket allmän opinion, och en opinion som är särskilt starkt förankrad inom fackföreningsrörelsen. Det är påfrestande nog att drabbas av olycksfall i arbete. Efter den samordning som genomförts i fråga om ersättningsbestämmelser bestraffas dessutom den skadade genom att han nu fråntas sin arbetsinkomst under tre dagar. Ingen förnekar väl att detta är en försämring gentemot tidigare rådande bestämmelser. Andra lagutskottet förnekar heller inte detta utan medger flera gånger i sin redovisning att så är förhållandet, men det vill inte göra något för att rätta till saken.

Jag förbiser ingalunda de negativa verkningarna vid olycksfallsskador med lång sjukdomstid om jag här ändå särskilt nämner de småskador, som är mycket vanliga och där sjukdomstiden oftast blir kort. Inom byggnadsindu-

Ang. sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid

strien, verkstadsindustrin, vid våra hamnar och gjuterier samt på många andra arbetsplatser är det mycket vanligt med smärre blessyrer, som tvingar den skadade arbetaren att hålla sig hemma en eller annan dag. Om han blir återställd inom tre dagar får han ingen ersättning alls från sjukkassan. En del arbetare kan vid upprepade tillfällen råka ut för dylika småskador utan att få någon som helst ersättning från sjukkassan för sin inkomstförlust. Tvärtom medför ju dylika olycksfall alltid extra utgifter. I vart fall så långt det gäller ersättningen får han en mycket ringa sådan jämfört med det antal dagsinkomster som han går förlustig till följd av olycksfallet.

I vissa brottmål händer det att den som utsatts för våld tilldömes en ersättning för sveda och värk. Sveda och värk blir det ju också fråga om när ett arbetsolycksfall inträffar, men i det fallet får den skadade i stället betala för svedan och värken genom att han berövas sin arbetsinkomst och inte får någon annan ersättning för den förlust som han lidit i samband med olycksfallet.

Jag tycker att vad jag här skildrat är ett orimligt förhållande, och det gör, herr talman, att jag nu ber att få yrka bifall till motion nr 330 i andra kammaren. Jag gör det inte i någon som helst förhoppning att det skall leda till något resultat vid detta tillfälle, men jag är optimistisk nog att hysa den förhoppningen, att ändå inte alltför många år skall dröja förrän detta mycket allvarliga problem kommer att lösas.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Herr Adolfsson nämnde i början av sitt anförande att detta ärende var en gammal bekant för kammaren, och det kan jag intyga att det är. Tre dagars karenstid har funnits i sjukförsäkringen så långt tillbaka jag kan minnas, och anledningen till att bestämmelsen har bibehållits också i den nya sjukförsäkringen är att man har ansett det vara nödvändigt att ha den kvar. Det anser även sjukförsäkrings-

och det har man ansett inom socialdepartementet när man utredde och framlade den sista propositionen i ärendet. Samma ståndpunkt har också riksdagen alltid intagit.

Alla skäl, som herr Adolfsson här har räknat upp, är också gamla bekanta, inte bara för oss i kammaren utan för alla som tidigare har sysslat med denna fråga. Man utgår nämligen ifrån att om karensdagarna slopas, så skulle det fresta till en sådan simulation när det gäller sjukdom, att avgifterna för sjukkassemlemmarna skulle avsevärt höjas och samtidigt därmed också utgifterna för staten. Man har frågat sig om inte dessa pengar skulle kunna användas på ett bättre sätt inom sjukförsäkringen än till att åtminstone i viss utsträckning stimulera till bortovaro under än den ena och än den andra förevändningen.

Det är dessa skäl som gjort att man hittills inte har velat gå ifrån karens-tiden på tre dagar, och jag skulle tro att man på sjukkassehåll i dag inte heller är beredd att göra det, därför att det skulle medföra ekonomiska konsekvenser som man inte är beredd att ta.

Herr Adolfsson frågade, om vi inom utskottet hade gjort någon utredning om kostnaderna. Det har vi inte, därför att det ju inte skulle bli annat än en utredning på en höft. Man kan ju inte veta i vilken omfattning människor blir hemma under förevändning att de är sjuka, och därför är det alldeles omöjligt att göra några beräkningar beträffande kostnaderna. Likaså är det naturligtvis omöjligt att göra några beräkningar över hur mycket samhället som sådant vinner genom att den sjuke, om han nu är sjuk, går till läkare och får bot, ju förr dess hellre.

Det har klagats mycket över de tre dagarnas karenstid och över att de utsträcktes också till olycksfallsförsäkringen för att man därigenom skulle kunna möjliggöra samordningen mellan olycksfall och sjukkassorna, så att de, som råkade ut för ett olycksfall, skulle kunna få ersättning från sjukkassorna

Ang. sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid

under de första 90 dagarna och slippa att gå och vänta, som de fick göra tidigare när det var två dagars karenstid för olycksfall. Denna samordning, tillsammans med mycket annat i den nya sjukförsäkringen, ansågs vara en så stor fördel, att man vid det tillfället gav sig till tåls med att det blev en dags försämring beträffande karensdagarna när det gällde olycksfall.

Men därefter har man på nytt tagit upp denna fråga, som om detta med de tre dagarna vore det verkligt centrala problemet i hela sjukförsäkringsfrågan, vilket det naturligtvis inte är.

Jag kan för min del inte finna någon som helst anledning att gå ifrån de tre dagarna, även om man inom fackföreningsrörelsen på sina håll anser att man bör göra det. Jag utgår nämligen från att dessa kostnader också drabbar fackföreningsfolket. Det är naturligtvis en öppen fråga, om man inte skall inta den ståndpunkten, att folk väl ändå bör hushålla med sina pengar så pass att de kan vara utan tre dagars inkomster i händelse de skulle råka ut för en sjukdom eller en olycka. Man bör inte till den grad sträcka ut omvårdnaden om människorna, att man befriar dem från varje som helst ansvar när det gäller deras egen ekonomi.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ADOLFFSSON (k):

Herr talman! Herr Elowsson framhöll i sitt anförande, att inte heller mina argument var nya utan gamla bekanta. Jag kan gärna medge att jag inte har försökt att vara någon uppfinnare när det gäller fabricerandet av argument i en fråga, där jag tycker att argumenten är självfallna. Jag vill dock framhålla, att en strävan att undanröja en motargumentation har yppats i det förslag som motionärerna här har framlagt, innebärande att ersättning för förlorad arbetsinkomst vid sjukdom skall kunna ges, därest sjukdomstiden varar mer än tre dagar och då från första sjukdomsdagen.

Herr Elowsson anförde vidare de ekonomiska skäl som kan andragas i ett sådant sammanhang. Jag vill inte besvåra kammaren med att gå djupare in på detta spörsmål utan ber endast att sammanfattande få säga, att mot den uppfattning herr Elowsson hävdade står den samhällsekonomiska, sociala, humanitära och medicinska argumentering som jag försökte att något illustrera i mitt anförande.

I sammanhanget framhöll herr Elowsson också att man inom utskottet icke ansett det möjligt att företa en utredning beträffande de ekonomiska konsekvenserna av vårt förslag till lagändring. Jag vill då bara påpeka att varken motionären eller jag, i mitt inlägg från talarstolen, har begärt en regelrätt utredning om denna sak — Landsorganisationen har ju för sin del gjort den för något år sedan — utan det enda jag begärde var att utskottet åtminstone skulle ha försökt sträcka sig till en approximativ beräkning av vad det hela skulle komma att kosta sjukförsäkrarna. Mot detta ställer man sålunda även vad det här samhällsekonometiskt kan komma att innebära, på grundval av de argument som jag tidigare anförde.

Apropå anmärkningen att det är gamla bekanta som förekommer i såväl utskottets som min argumentering vill jag framhålla, att i vart fall vi inte är ensamma om vår argumentation, något som däremot andra lagutskottet förefaller att vara. Motioner med samma syfte som den här föreliggande inlämnades nämligen till Metallindustriarbetareförbundets kongress 1961 av inte mindre än tolv stora fackföreningar i landet, och kongressen beslöt att man hos LO skulle begära förhandlingar med regeringen om en ändring liknande den i motionen föreslagna. Vid LO-kongressen samma år förelåg sju motioner i frågan, och kongressen uttalade sig för en minskning av antalet karensdagar eller också helt slopande av dem — alltså det som herr Elowsson här anser fullkomligt utslutet. Jag vill sålunda, med dessa två exempel bland många, endast ha fram-

Ang. sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid hållit att vi sannerligen inte är ensamma.

Får jag till slut, herr talman, något belysa den frågeställning herr Elowsson sist gick in på, alltså den samordning som har förekommit. Här talas det om att samordningsbestämmelsen gett de sjuka vissa förmåner som tidigare inte förekom. I det sammanhanget sätter man på sig änglavingarna och säger, att nu är man så hygglig och ömsint att man inte vill riva upp vad som har åstadkommits genom samordningen. Jag måste säga, herr talman, att jag inte blir imponerad av de där änglavingarna eller denna välvilja — den förefaller helt enkelt vara påklistrad eller påsatt. Om nämligen en genomförd reform skulle visa sig ge ofördelaktiga utslag, jämsides med de fördelaktiga verkningarna, är det väl ändå alltför enkelt att bara säga: »Vi vill inte feja bort det där ofördelaktiga, för gör vi det åker också det fördelaktiga all världens väg, men det som är fördelaktigt vill vi ha kvar.» Med bevekelsegrunder av det slaget kunde man ju stoppa alla framsteg i vårt samhälle. Det enda riktiga måste i ett sådant läge vara att reformera på nytt, så att de skadliga biverkningarna av den tidigare reformen avlägsnas.

Det brukar ju inte vara någon beprisd metod, herr Elowsson, att kasta ut barnet tillsammans med badvatnet, men här finns tydligen de som anser att man antingen skall göra detta eller också inte göra någonting alls. Det slaget av politisk moral vill i vart fall inte jag ge min anslutning till.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med en deklARATION ungefär motsvarande den som herr Adolfsson gjorde när han ställde sitt yrkande om bifall till motionen: Jag har ingen förhoppning om att det jag kommer att säga skall göra något intryck på herr Adolfsson.

Han har rätt i att denna fråga är en gammal bekant i riksdagen. Argumenten mot ett bifall till motionen är väl också gamla bekanta för riksdagens ledamö-

ter; men det kan de ju inte vara för herr Adolfsson, eftersom han är ny i riksdagen.

När herr Adolfsson talar om de fördelar, som samordningen kan ha givit, så vill jag erinra om att den tillkom i samband med att sjukförsäkringen gjordes obligatorisk år 1955. Denna samordning innebar en försämring för dem som blev skadade genom olycksfall i arbete, på så sätt att de fick en karenstid av två dagar utöver vad som tidigare hade gällt — inte tre dagar, såsom herr Adolfsson ville göra gällande, eftersom den skadade tidigare inte fick ersättning för skadedagen, medan man nu får räkna sjukanmälan från den dag skadan inträffat; i verkligheten är det alltså ersättningen för två karensdagar som man nu går miste om. Men i samband med denna samordning förbättrades sjukersättningen för samtliga från tidigare i genomsnitt mindre än fyra kronor per dag till en sjukpenning, som anslöt sig till arbetsinkomsten och var graderad efter den. Samtidigt infördes också den bestämmelsen, att arbetsgivarna skall betala 60 procent av kostnaden för tilläggs-sjukpenningen och den försäkrade själv endast 40 procent.

Jag som själv tillhörde landsorganisationen under den tiden vet ungefär hur propagandan har gått. Ingen har velat tala om de förbättringar, som faktiskt har inträffat beträffande dem som är sjuka av annan orsak än yrkesskada, men däremot har det talats i starka ordalag om den försämring, som inträffat för de yrkesskadade därigenom att de både fick två dagars karenstid, d. v. s. två dagar för vilka ersättning icke utgick, och också en viss skyldighet att betala en del av läkarvården. Enligt den statistik som vid den tidpunkten kunde presenteras var det dock av sju sjukdomsfall bara ett, som var föranlett av yrkesskada. De sex övriga hade annat ursprung, och följaktligen måste den reform, som genomfördes 1955, innebära förmåner som vore värda att tala om jämsides med att man talade om den försämring som inträffat för de yrkesskadade. I det stora hela var ju förbätt-

Ang. sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid

ringarna betydande. Det är ju inte så att människor är så lyckligt lottade att de inte drabbas av någonting annat, som föranleder bortfall av arbetsinkomsten, än yrkesskada. Flertalet råkar väl ut för sjukdomsfall, fast det kan variera i fråga om de olika individerna.

I fråga om kostnaden för införande av de förbättringar, som begärs i motionen, kan man väl inte ge någon redovisning i den utsträckning som herr Adolfsson frågade om, men beträffande de sjukdomsfall för vilka ersättning utgår är det väl ingen svårighet. Jag skulle tro att för närvarande rör det sig om 16 à 17 dagar per år, utslaget på samfliga sjukkassememstrar, och då är de tre karensdagarna icke medräknade. För samtliga skulle alltså ytterligare tre sjukdagar tillkomma, vilket skulle betyda en höjning av sjukersättningen med 20 procent av vad som nu betalas, och jag förmodar att det rör sig om ganska betydande belopp. Beträffande dem, som alltså har varit sjuka så länge att de erhållit sjukhjälp, kan man väl inte tala om några samhällsekonomiska verkningar, som skulle ha uteblivit om de hade fått sjukhjälp från och med första dagen. Sjukkasorna hade fått lov att utbetala den, kostnaderna hade fått tas ut i form av avgifter, och den sjuke hade naturligtvis fått förmånen av sjukhjälp från och med första dagen. Hur det är med alla dem, som anmäler sig sjuka utan att ta ut någon ersättning därför att de inte är sjuka mer än tre dagar, finns det ingen möjlighet att göra beräkningar och därmed få fram en statistik.

Sjukkasorna har dock en statistik över i vilken utsträckning sjukanmälan sker, och den gäller landet i dess helhet. De senaste siffror jag känner till visar att mellan 40 och 45 medlemmar av 100 anmäler sig sjuka varje år. För Stockholm rör det sig om någonting mellan 50 och 60 av 100. Hur många av dessa som i verkligheten kommer i åtnjutande av sjukhjälp vet jag inte, men det rör sig naturligtvis om ett betydligt lägre antal. Dessa siffror har alldeles säkert redovisats i kammaren tidigare och finns väl att läsa i kammarens protokoll.

Ett slopande av karenstiden betyder tre dagars ytterligare utbetalning av sjukhjälp. Håller man sig enbart till det nuvarande antalet personer, som uppbär sjukhjälp, så rör det sig om tre dagar i genomsnitt på praktiskt taget samtliga sjukdomsfall. Det kommer enligt redovisningen sannolikt att betyda en och en halv sjukdag på varje medlem och därmed — om det är fråga om en sjukpenning på 20 kronor per dag, som vid den tiden var den högsta — en höjning av avgiften med 30 kronor per medlem.

I fråga om tilläggssjukpenningen är det i allmänhet arbetsgivaren och den försäkrade själv som skall betala avgiften, den anställde 40 procent och arbetsgivaren 60 procent. Då skulle man väl kunna säga, att det betalar sig ändå för den anställde, eftersom han bara betalar 40 procent av kostnaden själv. Emellertid är det inte alla, som har en sådan anställningsform att kostnaden för tilläggssjukpenningen delvis betalas av arbetsgivaren. Det är ett ganska stort antal som måste betala hela kostnaden själv, och det betyder för den anställde att han skulle få betala kostnaden för de tre dagarna med en avgift, som motsvarar en och en halv dags sjukpenning per år. Han hade alltså inte så stor behållning av reformen.

Det är dock inte detta som varit avgörande. Det mest avgörande tror jag har varit, att det skulle bli ett ganska stort administrativt problem att betala sjukhjälp från första dagen i samtliga fall av sjukdom som anmäls till sjukkas-san.

Den metod som herr Adolfsson talar om, nämligen att man skulle ersätta karensdagarna endast under förutsättning att sjukdomen sträckte sig över tre dagar, har man inte ansett sig kunna rekommendera, eftersom det kunde få den konsekvensen att vi inte fick några sjukdomsfall av kortare varaktighet än som erfordras för att vederbörande skulle uppbära sjukhjälp. Hur stor kostnaden härför skulle bli har jag inte vågat mig på att räkna ut.

Ang. sjukförsäkringslagens bestämmelser om karenstid

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Herr förste vice talmanen erinrade om sin tidigare funktion som Landsorganisationens ordförande. Mig förefaller det som om han inte på ett tillräckligt sätt erinrade sig denna omständighet, ty hans anförande stred i betydande grad mot det som Landsorganisationen numera har uttalat beträffande karenstiden vid sjukdom.

Herr Strand gjorde också ett påpekande om att ingen har velat tala om de förbättringar, som genom samordningen tillkom för andra sjuka. Jag vet inte adressen för detta uttalande, men skulle det vara adresserat till mig, ber jag eftertryckligt att få skicka brevet tillbaka. Jag har nämligen inte underlåtit att påpeka de förbättringar, som inträffade genom samordningen, utan jag har tvärtom i mitt förra anförande påpekat detta. Jag ansåg dock inte att dessa förbättringar skulle kunna få utgöra ett motiv för att inte ytterligare förbättringar skulle kunna göras beträffande dem, som vid det tillfället i vissa avseenden fick försämringar.

Herr förste vice talmanen grundade sitt anförande i huvudsak *inte* på sociala, humanitära och likartade hänsyn, utan på de ekonomiska beräkningar som kan göras i sammanhanget. Han anförde då, att det som här har föreslagits skulle kunna betyda en utgiftsökning för sjuk-kassorna med cirka 20 procent.

Jag vill inte alls bestrida att denna ekonomiska effekt kan komma att uppstå, men jag vill göra det tillägget, att det ju är en politisk fråga på vad sätt denna utgiftsökning skall finansieras. Samhällsekoniskt vore det utan tvivel en stor vinst om denna reformering genomfördes, eftersom större varsamhet skulle iakttas vid sjukdom och större produktionskapacitet därigenom skulle åstadkommas. Då kan man också tycka, att samhället kunde kvittera dessa förbättringar med att ge ökat statsbidrag till sjuk-kassorna. Som jag tidigare framhöll är detta emellertid en politisk fråga.

Slutligen vill jag — fastän jag tycker att det egentligen inte har med saken att skaffa — bara göra det påpekandet

för herr förste vice talmanen, att det förhållandet att man är, som han sade, »ny i kammaren» inte nödvändigtvis behöver betyda att man är okunnig beträffande de olika slag av frågor som har behandlats i riksdagen. Man kan ha haft tillfälle att hemma i sin egen kammare studera vad som här förekommer. Jag kanske också kan få göra det tillägget — fastän inte heller det har någon betydelse i sammanhanget — att det inte är första gången jag tillhör riksdagen.

Herr förste vice talmanen STRAND (s):

Herr talman! Jag tillät mig i mitt anförande att konstatera, att de siffror som jag nämnde tidigare var anförda i kammaren och följaktligen fanns i kammarens protokoll, men jag begärde inte att herr Adolfsson skulle känna till dem, eftersom han var ny i kammaren.

Det är riktigt att jag har varit Landsorganisationens ordförande. Jag har inte glömt bort det. Det betyder dock inte att jag skulle avsvära mig möjligheten att ha en egen mening om de förslag, som framkommer, eftersom jag själv har varit med om att föreslå den ordning som genomfördes 1955. Även inom Landsorganisationen accepterade vi den samordning, som kom att betyda en viss försämring för de yrkesskadade, emedan vi fick väsentliga förbättringar över hela fältet.

När jag sade att det i propogandan har framstått, som om man hade glömt bort förbättringarna och bara talade om försämringarna, kunde jag över huvud taget inte ha tänkt på herr Adolfsson, eftersom det nu är första gången jag hör honom tala om dessa ting. Jag avsåg den propaganda som i olika sammanhang kommit till uttryck för att få en ändring till stånd åtminstone beträffande de yrkesskadade, för vilka man vill ha karenstiden slopad. Helst vill man naturligtvis ha den slopad för samtliga.

Jag vet inte om man över huvud taget kan anförda någonting ytterligare till det som redan har blivit sagt. Vi har i andra lagutskottet prövat frågan vid upprepade

Om obligatorisk avsättning i samband med skogsavverkning av medel för skogsvårdande åtgärder

tillfällen, och den har ju också prövats i utredningar, som har sysslat med samma sak. Samtliga har kommit till att det knappast kan vara försäkringsmässigt att försäkra en risk som är 50-procentig. Och det är den beträffande karensdagarna — det är en fördel som man själv får vara med om att betala kostnaden för med upp till 50 procent. Det är detta som har varit avgörande.

Sedan vill jag dock gärna säga, att ett av underlagen för kraven från fackligt håll har varit att tjänstemännen i regel har fördelen av att ha lön från första dagen, alltså inte något avdrag för de tre första dagarna, och sedan endast avdrag med den del av lönen som svarar mot den erhållna sjukpenningen. Detta har föranlett Landsorganisationen att vid ett tillfälle besluta att söka att i förhandlingar med Arbetsgivareföreningen komma fram till en ersättning direkt från företagen, naturligtvis för samtliga sjukdomsfall, men om detta inte vore möjligt för dem som drabbats av yrkesskada.

I fråga om de yrkesskadefall som inträffat på arbetsplatsen behöver det ju inte uppstå någon tvist om vad som är yrkesskada eller ej, men det var de många skadorna som inträffade i samband med färdolycksfall och vad det nu än kunde vara som föranledde så många tvister, att det ofta dröjde mycket länge innan den yrkesskadade fick sin ersättning. Det är inte säkert att det skulle förekomma lika många tvister nu, då förmanerna vid yrkesskada och vid annan sjukdom är mera likvärdiga. Förr ville gärna den, som hade möjlighet därtill, få sin sjukdom definierad som yrkesskada för att erhålla en bättre ersättning. Det gjorde att man ofta reste tvist om sjukdomens karaktär. Under åren närmast före 1955 var det cirka 5 000 tvister om året som avgjordes av försäkringsrådet och av vilka de flesta avsåg huruvida yrkesskada förelåg eller inte. Efter samordningen sjönk antalet tvister till 1 500 om året.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder fram-

komna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om obligatorisk avsättning i samband med skogsavverkning av medel för skogsvårdande åtgärder

Föredrogs änyo tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av motioner om obligatorisk avsättning i samband med skogsavverkning av medel för skogsvårdande åtgärder.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 301 i första kammaren av herr *Wikner m. fl.* och nr 345 i andra kammaren av herr *Lindström m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till obligatoriska skogsvårdsavgifter, som i samband med avverkning skulle avsättas i syfte att användas för å fastigheten nödvändiga skogsvårdande åtgärder.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 301 och II: 345, icke måtte föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att motionerna jämte detta utlåtande överlämnas till utredningen rörande den statliga bidrags-, låne- och kreditgarantivningen till produktionsfrämjande åtgärder till förmån för det enskilda skogsbruket.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Det är inte min mening att här i kammaren ta upp någon debatt med anledning av tredje lagutskottets behandling av motionen nr 301, som jag och några till inlämnat i denna kammare och den likalydande motionen nr 345 i

Om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land

andra kammaren. Jag vill snarare tacka utskottet för den till synes välvilliga behandling som motionerna fått.

Utskottet har sagt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t må hemställa att motionerna jämte utskottets utlåtande skall överlämnas till utredningen rörande den statliga bidrags-, låne- och kreditgarantivningen till produktionsfrämjande åtgärder till förmån för det enskilda skogsbruket. Jag har läst direktiven för denna utredning och funnit, att den ej skulle syssla med frågor som berörs i motionerna, men det torde kanske inte vara uteslutet, att den kan ta upp den här frågan. Jag hoppas innerligt att denna utredning skall kunna ge anvisningar så att kapitalfrågan blir löst då det gäller de skogsvårdande åtgärderna.

Vad som bidragit till att dessa motioner väckts är eftersläpningen av hyggesrensningar, planteringar och ungskogsröjningar. Men inte minst viktigt är sysselsättningsbekymren i Jämtland och Härjedalen, för att inte säga hela Norrland. I motionerna föreslås utredning och förslag till obligatoriska skogsvårdsavgifter, som skall avsättas i samband med avverkning och användas för ovannämnda åtgärder.

Om man skall kunna garantera en god skogsvård, är det nödvändigt att erforderligt kapital ställs till förfogande då åtgärderna skall utföras. Detta gäller alla skogsägare i vårt land. Av den utredning som utförts har framgått att återväxtåtgärdernas omfattning inom bondeskogsbruket är avsevärt mindre än på övriga kategoriers skogar — jag hänvisar här till statens offentliga utredningar 1958 nr 45.

Med detta har jag inte påstått att tillståndet är helt tillfredsställande inom övriga skogar. Motionerna går ut på att befrämja skogsvården och tillika sysselsättningen. Då tycker jag att skogsägarna helhjärtat borde stödja dessa viktiga frågor. Jag vet att det är många som gör det. Jag har som länsskogsvaktare aktivt deltagit i de senaste årens återväxt-taxeringar och är alltså inte helt främmande för vad jag talar om. Återväxt-taxeringen är ännu ej helt slutförd, men

av de hyggen som undersökts — här har man inte skilt på bolagets och de enskildas skogar — har för norra Sverige 61 procent varit nöjaktiga då det gäller återväxtåtgärder och för södra Sverige 76 procent.

Jag har velat nämna detta, ty det är en helt ny utredning som är på gång. Som skogsman och på grund av mitt intresse för sysselsättningsfrågor har jag tagit till orda i denna fråga. Jag anser att det inte är skogsägarnas ensak hur skogen sköts utan även en samhällsekonomisk fråga. Man måste ställa ännu större krav på skogsskötseln än man gjort tidigare. Skogen är en av vårt lands största naturrikedomar. Det är därför inte likgiltigt hur man sköter den. Skogsbruket och skogsindustrien sysselsätter cirka 300 000 årsarbetare. Somliga anser att kapitalfrågan för de skogsvårdande åtgärderna lösts i och med frivilliga insättningar på skogskonto, men så är ingalunda fallet. Jag skall inte ta upp denna fråga vid detta tillfälle utan vi får väl vänta tills utredningen kommer med sitt förslag.

Med detta skall jag, herr talman, be att få varmt yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om avveckling av städernas auktionsmonopol, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 462 av herr *Per-Olof Hanson*, och II: 559,

Om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land

av herr *Björkman*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte tillsätta en utredning med uppdrag att framlägga förslag på skolans och övriga kulturella områden i syfte att stödja den estniska befolkningsgruppen i vårt land i dess strävan att hålla det egna modersmålet levande och att i övrigt bevara och vidareutveckla det estniska kulturarvet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 462 och II: 559 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrarna *Widén, Schött, Eric Gustaf Peterson, Enarsson, Hamrin* i Jönköping, *Dickson, Carlsson* i Huskvarna och *Edlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 462 och II: 559 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte tillsätta en utredning med uppdrag att framlägga förslag på skolans och övriga kulturella områden i syfte att stödja den estniska befolkningsgruppen i vårt land i dess strävan att hålla det egna modersmålet levande och att i övrigt bevara och vidareutveckla det estniska kulturarvet.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende bör man först erinra om att Sverige är ett lyckligt land, som inte har några verkliga minoritetsproblem. Glädjen och tacksamheten över detta faktum borde göra oss generösa mot de folkspillror som finns inom vårt lands gränser. En av dessa — esterna — har ju i flera år framfört allvarliga bekymmer beträffande sina möjligheter att kunna hålla det egna modersmålet levande och i övrigt kunna bevara och vidareutveckla det estniska kulturarvet.

Dessa bekymmer har bland annat avspeglats i motioner här i riksdagen flera år, så också nu. I dessa motioner

hemställs om en utredning i syfte att stödja den estniska folkgruppens kulturella strävanden.

Herr talman! Med hänsyn till att ärendet är välbekant för kammaren vill jag endast erinra om att esternas representation i Sverige är angelägen om att den begärda utredningen kommer till stånd. Här om vittnar bland annat den adress — underskriven av 3 506 ester — som i fjol inlämnades till utskottet.

Det skulle enligt min uppfattning hedra den svenska riksdagen, om den visade den estniska folkgruppen, som — det bör understrykas — är en värdefull tillgång i vårt samhälle, den generositeten att man biföll dess framställning om en utredning i ärendet.

Jag ber därför att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Vad man har att säga i de motioner som är fogade till detta utskottets utlåtande är ingen nyhet i och för sig. Riksdagen har 1961 och 1962 behandlat motioner av liknande innehåll och har vid båda tillfällena avslagit motionerna.

Motionerna i år innehåller heller inte något särskilt nytt. Där upprepas vad som tidigare förevarit i detta sammanhang. Utskottsmajoriteten har menat, att främmande folkgrupper i vårt land skall behandlas likartat. Det skall inte vara någon åtskillnad beroende på om de kommer från Estland eller från något annat land. Som svenska medborgare har dessa flyktingar också rätt till allt det stöd, som kan vara aktuellt i olika sammanhang, och utskottsmajoriteten har vid sin behandling i år inte funnit skäl tala för en utredning. Man menar att de motiv, som återopas i motionerna och som nu återkommer i reservationen, inte utgör tillräckligt stöd för att hos Kungl. Maj:t begära en utredning av förevarande spörsmål.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Både utskottet och reservanterna har framhållit, att esterna i vårt land gjort en mycket värdefull insats i samhälls- och kulturlivet. Det är ett påstående, som jag skulle vilja mycket starkt understryka. Under min verksamhet vid lantbrukshögskolan hade jag många studenter av estniskt ursprung, och många av dem studerade för högre betyg och för högre examina. Flera av dem har också numera mycket framskjutna ställningar inom svenska institut för jordbruksforskning.

Utskottet säger, att de insatser som esterna gjort borde mötas med förstående intresse och att de bör ges möjligheter att förvalta sitt kulturarv. Såvitt jag kan förstå har detta krav icke blivit uppfyllt. De möjligheter som esterna har för närvarande i vårt land är icke vad de borde vara.

Den första förutsättningen för att kulturarvet skall kunna förvaltas och vårdas är att esternas eget språk kan hållas levande. Så är ingalunda överallt fallet på de platser i vårt land, där ester är bosatta. De har alltså inte de möjligheter som de borde ha, och då utskottet säger, att esternas insats självfallet borde mötas med förstående intresse, tycker jag att konsekvensen av detta uttalande borde vara att man tillstyrkt de motioner, vari begäres en förbättring i detta avseende. Det är enligt min mening vår skyldighet att göra mera för en folkgrupp, som gör en så stor och värdefull insats i svenskt kulturliv.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Utskottets talesman framhöll, att alla flyktinggrupper borde behandlas lika. Jag vill då erinra om att det är också reservanternas uppfattning. De framhåller i andra stycket av reservationen: »Allmän enighet torde råda om uppfattningen — vilken utskottet i tidigare sammanhang givit uttryck åt — att flyktingar i Sverige, som vill bevara sitt hemlands språk och kultur, bör be-

redas rimliga möjligheter härtill. Denna inställning bör således vara vägledande för den svenska flyktingpolitiken i allmänhet och således avse alla flyktinggrupper.»

Situationen är emellertid den, att esterna här har gjort en framställning och upprepat den flera år. Den framställningen borde man nu bifalla. Kommer det liknande framställningar från andra flyktinggrupper, får man ta ställning till dem då — som jag hoppas i en välvillig anda.

Vi skryter ofta med det välfärdssamhälle som vi lever i. Jag tycker att vi då också i det borde kunna kosta på oss generositeten att vara tillmötesgående mot den flyktinggrupp varom här är fråga.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Det finns ingen anledning för reservanterna att här göra gällande, att de har mera förståelse för dessa flyktinggrupper i vårt land än vad utskottsmajoriteten har. Utskottsmajoriteten är medveten om att vi har en rad utlänningar som kan räknas i tiotusentals, men dessa representerar i sin tur olika nationer. Utskottsmajoriteten har inte velat knäsetta en princip som innebär att man här skall plocka ut en speciell grupp, nämligen esterna, och sätta dem i en särställning gentemot övriga grupper av flyktingar i vårt land.

När det i motionen talas om att flertalet föräldrar saknar kvalifikationer att själva undervisa sina barn i modersmålet och nämner, att det på sina håll förekommer att barnen inte utan tolk kan tala med sina far- och morföräldrar, måtte väl detta vara en överdrift. Har föräldrarna inom dessa flyktinggrupper inte möjlighet att lära sina barn det språk, som de själva en gång lärde sig, då lär det också bli svårt att genom några utredningar eller på annat sätt från det svenska samhällets sida vidta sådana åtgärder att vi kan få en verkligt positiv lösning.

Herr talman! Med hänsyn till att klockan är mycket just nu vill jag inskränka mig till detta uttalande.

Om stöd till den estniska folkgruppen i vårt land

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Herr Sörlin vill göra gällande att en del av de uppgifter, som här redovisats, inte skulle vara korrekta. Jag anser att det finns all anledning att få dessa problem ordentligt utredda. Bakom de uppgifter, som här lämnats, står estniska representationen i Sverige, och såvitt jag vet är det en vederhäftig församling.

Slutligen vill jag säga, att jag tycker att detta ärende är av den betydelse för den folkspillra det gäller att vi — oavsett hur mycket klockan är — är skyldiga att ägna ärendet tillräcklig uppmärksamhet.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Då statsutskottet nästan varje år haft att behandla motioner på detta område, ber jag här att få erinra om en sak.

Vi brukar i olika sammanhang tala om »mest gynnad nation». Detta kan man bokstavligen göra också i detta sammanhang. Esterna är de mest gynnade av de invandrare vi har från olika håll, trots att de till numerären är långt ifrån den största gruppen. Reservanterna själva skriver så här: »I viss mån utgår för närvarande statligt ekonomiskt stöd till estniska skolor i Sverige. Det gäller en estnisk folkskola i Stockholm och ett enskilt gymnasium i Stockholm.»

Till detta kan också läggas att esterna har en folkskola i Göteborg. Dessa ester har precis samma rättigheter som övriga svenskar. Men dessutom får de enligt statsliggaren ett anslag, som i fjol översteg 200 000 kronor.

Jag tror att vi svenskar kan säga, att vi har behandlat alla ester i vårt land på ett riktigt sätt. Jag tycker att det är utmärkt att vi har kunnat göra detta — inte bara för att de är flyktingar, utan kanske i någon mån också för att vi får sona litet vad vi brutit mot den nationen under århundradenas lopp.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag anser inte att det är någonting anmärkningsvärt att vi be-

viljat esterna de anslag, som den föregående talaren här har nämnt. Den gemensamma historia som vi har haft med esterna och det tillmötesgående, som man i gången tid i Estland visat den svenska folkspillran där borta, är tillräckligt starka motiv härför.

Även om nu föregående talare och flera av kammarens ledamöter är nöjda med stödet till esterna, så är det dock ett faktum att de estniska flyktingarna i Sverige fortfarande önskar ett ökat stöd. Jag tycker att det är ogentill att då vilja motsätta sig en utredning om vad ett sådant stöd skulle kunna innebära.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Osvald* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

Interpellation om ersättning av statliga medel för skada till följd av militära övningar

nos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;
Nej — 34.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed om tjänstledighet från riksdagsarbetet under tiden från och med den 13 mars kl. 14.00 till och med den 16 mars för deltagande i en internationell konferens i Baden-Baden.

Stockholm den 6 mars 1963

Birger Lundström

Den begärda ledigheten beviljades.

Interpellation om ersättning av statliga medel för skada till följd av militära övningar

Herr SVANSTRÖM (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Förra året inträffade i samband med hemvärnsövningar i Ukna, Kalmar län en mycket beklaglig olycka varvid en rikoschetterande kula träffade och dödade en sommarstugeägare i närheten.

Hemvärnschefen har av vederbörande häradsrätt frikänts från ansvar, vilket hälsats med tillfredsställelse av ortsbefolkningen.

Lika beklagligt är självfallet att den omkomnes familj genom olyckshändelsen kommit i besvärligt ekonomiskt läge och antagligen saknar möjlighet att erhalla skadestånd.

I ett sådant fall uppstår frågan om statens ansvar i denna och liknande situationer. Nog förefaller det vara rim-

ligt att statsverket ikläder sig ansvar även i sådana fall, då någon enskild person ej kan fällas som ansvarig i samband med vid militära övningar inträffade olyckshändelser.

Med anledning av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att förorda omedelbara utanordningar av skadestånd av statliga medel i fall där olyckor drabbat tredje man i samband med militära övningar?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag meddela, att därest den handelspolitiska debatten och behandlingen av övriga ärenden vid nästa arbetsplenum onsdagen den 13 mars ej hinner slutföras under dagens lopp kan arbetsplenum komma att bli erforderligt fredagen den 15 ds kl. 11.00. Kvällsplenum kommer att hållas onsdagen den 13 men ej fredagen den 15.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 52, med förslag till lag om ändring i utsökningslagen, m. m.; och

nr 53, angående anslag till verkstäder för handikappade.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.41.

In fidem

K.-G. Lindelöw